

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta Ústav východoevropských studií

Bakalářská práce

Ohlas filmu Matilda v Rusku

Reflection of the Movie Mathilde

In Russian Society

Vilém Musil, Dis.

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 9. srpna 2020

Jméno a příjmení

Děkuji PhDr. Stanislavu Tumisovi, M.A., Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, jeho ochotu a čas a poskytování cenných rad a připomínek. Také děkuji své ženě Kateřině za podporu a cenné rady a podněty. Velké poděkování patří i celé mé rodině a přátelům.

Abstrakt (česky)

Tato bakalářská práce se zabývá filmem Matilda z roku 2017, který ještě před svým uvedením do kin vyvolal nespokojenost v ruské společnosti. Teoretická část bakalářské práce pojednává o pravoslaví a současné pravoslavné identitě v Rusku, dále pak o postavení církve i společnosti ve vztahu k poslednímu carovi Mikuláši II., který byl se svou rodinou popraven a po smrti vyhlášen Pravoslavnou církví za svatého. Podrobněji je v práci nahlíženo zejména na jeho skutečný vztah s Matyldou Krzesiňkou. V aplikační části práce je analyzován trailer k filmu Matilda a jsou hledány důvody, proč vyvolal nelibost církve. Dále je analyzován i samotný film Matilda a na základě faktů získaných v teoretické části práce je dokazováno, zda kritika společnosti byla oprávněná či nikoliv.

Abstract (in English):

The bachelor thesis deals with the film Matilda shot in 2017, which even before its release in cinemas caused dissatisfaction in Russian society. The theoretical part of the bachelor thesis deals with Orthodoxy and contemporary Orthodox identity in Russia, as well as the position of church and society in relation to the last Tsar Nicholas II, who was executed with his family and declared a saint by the Orthodox Church. The work focuses in detail at his real relationship with Matilda Krzesiňka. In the application part of the work, a trailer of the film Matilda is analyzed and the reasons why it caused the displeasure of the church are sought. Furthermore, the film Matilda itself is analyzed and on the basis of the facts obtained in the theoretical part of the work it is proved whether the criticism of the society could be justified or not.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	SOUČASNÁ PRAVOSLAVNÁ IDENTITA V RUSKU.....	4
2.1	SOUČASNÉ POSTAVENÍ RUSKÉ PRAVOSLAVNÉ CÍRKVE V RUSKU	8
2.2	PRAVOSLAVNÁ IDENTITA	10
3	MIKULÁŠ II. ROMANOV	12
3.1	MIKULÁŠ II. A RUSKÁ PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV	14
3.2	MIKULÁŠ II. A SOUČASNÁ RUSKÁ SPOLEČNOST	19
3.3	VZTAH MIKULÁŠE II. A MATYLDY KRZESIŇSKÉ.....	20
4	PRŮBĚHU SPOLEČENSKÉHO KONFLIKTU	26
5	ROZBOR FILMU MATILDA	34
5.1	ANALÝZA TRAILERU K FILMU MATILDA.....	35
5.2	ROZBOR FILMU.....	39
6	ZÁVĚR.....	47
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
8	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	52

1 Úvod

Roku 2017 se v Rusku uskutečnila premiéra ruského hraného historického filmu režiséra Alexeje Učitěljaja s názvem *Matilda*.¹ Ještě před uvedením do kin se snímek ve stádiu výroby stal středem ostré diskuze a kritiky, týkající se jeho obsahu. Následný konflikt, který kolem filmu vznikl, trval od listopadu 2016 až do října následujícího roku a diskuze kolem jeho uvedení se dotkla všech vrstev ruské společnosti. Odpor vůči filmu vyústil v desítky organizovaných masových protestů, státní orgány obdržely statisíce dopisů s výhradami a stížnostmi vůči filmu, autoři filmu dostávali výhrůžné zprávy a došlo i na extremistické činy v podobě ničení veřejného² i osobního majetku.³ Do věci byli zapojeni představitelé Ruské pravoslavné církve i Státní dumy a dokonce i samotný ministr kultury Vladimir Medinský a další veřejně známé osobnosti. Reakci, kterou ještě před uvedením do kin film *Matilda* na domácí scéně vzbudil, nemá v novodobé ruské společnosti obdoby. Počáteční negativní reakci ve společnosti hlavně vyvolalo téma a samotný obsah připravovaného snímku.

Příběh, který historické melodrama *Matilda* vypráví, je zasazen do reálií carského Ruska na konci 19. století. Ústředním bodem fabule je budoucí car Mikuláš Alexandrovič, který má milostný vztah s balerínou Mariinského divadla Matyldou Krzesiňskou. V souvislosti s okolnostmi je nucen se rozhodovat a vybrat si mezi ní a svými povinnostmi k vlasti.

V bakalářské práci jsem se zaměřil na společenský konflikt a okolnosti, které se kolem filmu *Matilda* odehrávaly a pokusil jsem se objasnit příčiny jejich vzniku. Daný konflikt totiž do jisté míry může vypovídat o současném stavu ruské společnosti a její toleranci k filmovým adaptacím historických událostí a života osobností. Téma práce jsem si vybral, abych se pokusil objasnit příčiny silných protestů vůči premiéře filmu a jejich resonanci v ruské společnosti. Odpor vůči filmu *Matilda* vycházel hlavně z řad pravoslavných věřících. Proto jsem se v teoretické části zaměřil na současnou pravoslavnou identitu v ruské společnosti, která pomůže objasnit vztah současného Rusa k víře, jaký k ní zaujímá postoj a co pro něj víra znamená. Nejprve jsem vycházel z literatury zabývající se teoriemi identity člověka a od těchto částečně psychologických

---

¹ <https://ria.ru/20171023/1507422125.html>, 17. 04. 2020.

² <https://www.rbc.ru/photoreport/04/09/2017/59acf2259a79473e059f3472>, 17. 04. 2020.

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/59afa1439a794718e1886264>, 17. 04. 2020.

³ <https://www.facebook.com/konstantin.dobrynin/posts/922523891220182>, 17. 04. 2020.

základů jsem se déle ubíral sociologickým směrem k identitě jedince ve společnosti, ke kolektivní identitě a k identitě společnosti až k samotné současné pravoslavné identitě v Rusku. Jelikož se celý konflikt odehrával kolem způsobu interpretace postavy posledního ruského cara Mikuláše II. a jeho soukromého života, věnoval jsem se v teoretické části také jeho postavení v Ruské pravoslavné církvi a vztahu ruské společnosti k jeho osobnosti. S postavou Mikuláše II. souvisí i historická paměť národa, která v tomto procesu zastávala důležitou roli a měla v konfliktu jistý vliv. Právě současné vnímání historických postav a událostí ovlivněné historickou pamětí a vývojem společnosti se může projevit v jejich novodobé interpretaci. Může docházet ke zkreslování faktů, rozcházení se s historickými prameny a v důsledku neznalosti mohou ve společnosti vznikat konflikty. Jedním z nich je i ten kolem filmu *Matilda*.

Téma ohlasu filmu *Matilda* v Rusku jsem zkoumal za pomoci více různých typů zdrojů. V teoretické části se opírám o odborné články a publikace zaměřené na identitu, život Mikuláše II. a současnou ruskou společnost. V souvislosti se vztahem Mikuláše II. a baleríny Matyldy Krzesiňské jsem v kapitole, která se věnuje jejich vztahu, pro vytvoření co možná nejpřesnějšího obrazu o jejich poměru čerpal i z umělecké literatury, a to konkrétně deníků a pamětí. Bylo to velmi přínosné, neboť v odborné literatuře o Mikuláši II. jsem se místy setkal s nepřesnostmi v chronologickém uspořádání životních událostí. Deníky a vzpomínky následníka a baleríny mi pomohly ucelit si obraz o jejich vztahu a díky porovnání informací ze všech tří zdrojů co možná nejpřesněji interpretovat skutečnou podobu jejich milostného poměru.

Vzhledem k tomu, že moje téma reaguje na aktuální nedávné dění v ruské společnosti, využil jsem kromě akademických textů a umělecké literatury i jiné zdroje. Film měl premiéru v roce 2017 a téměř celý rok před jeho uvedením byla jemu i celému probíhajícímu konfliktu věnována velká mediální pozornost. V souvislosti s tím jsem pro zmapování konfliktu vycházel z internetových zdrojů, jako jsou zprávy, online rozhovory a reportáže, abych lépe vykreslil jeho obraz.

V praktické části bakalářské práce jsem se zaměřil na detailní analýzu filmové upoutávky na film *Matilda*, průběh konfliktu a následně na samotný film. Ve filmové upoutávce jsem hledal pobuřující či provokující prvky, na základě kterých měli odpůrci k filmu výhrady, a ověřoval jsem, zda jsou daná data pravdivá v souvislosti s historickými událostmi a fakty či nikoliv. Do doby premiéry filmu byly všechny spory vedeny pouze na bázi spekulací a domněnek, vytvořených na základě zhlédnutí filmové upoutávky. Teprve

projekce samotná odhalila, kdo měl ve sporu pravdu a proč. Hledal jsem proto odpovědi na předem položené otázky: Liší se obraz Mikuláše II. ve filmu od jeho skutečného života? Jakým způsobem? Byly protesty ze strany věřících oprávněné? Jaké jsou následky společenského konfliktu? Co daný konflikt o ruské společnosti vypovídá? Na tyto otázky jsem odpovídal na základě nasbíraných informací a výsledků analýzy filmu. Bral jsem ohled také na argumenty a tvrzení jak tvůrců filmu *Matilda*, tak i jeho odpůrců, a zkoumal hranici mezi autorskou fantazií a nepravdivým tvrzením.

V práci jsem se zabýval otázkou, zda si film *Matilda* a jeho tvůrci kritiku zasloužili a jestli byly následné protesty a radikální činy vůči filmu adekvátní. Věnoval jsem se konkrétním bodům, které byly ještě před uvedením filmu tvůrcům vytýkány, a pokusil jsem se objasnit příčiny, kvůli nimž film ruské diváky uráží a poškozuje pověst cara Mikuláše II. Věřím, že na základě těchto odpovědí jsem byl schopen objasnit současný vztah Rusů k filmovým adaptacím postav z ruské historie.

2 Současná pravoslavná identita v Rusku

Pro pochopení konfliktu vzniklého okolo filmu *Matilda*, kdy proti sobě stály dvě strany – na jedné pravoslavní věřící, na druhé samotní tvůrci filmu – je důležité si uvědomit současný stav pravoslavné identity v ruské společnosti. V této kapitole se pokusím stručně nastínit historické pozadí, na němž se dále formovalo smýšlení současných pravoslavných věřících. Položím tím základ pro vědecké úvahy, díky kterým bude možné hlouběji pochopit, co vedlo pravoslavné věřící k protestům vůči připravovanému filmu. Zajímá mě budou zejména požadavky pravoslavné církve, co dává do popředí jako základní hodnoty své víry a co je naopak skrze ni odsuzováno. Vyhledám, co věřící k této církvi táhne a jaké pro ně z členství plynou výhody; neopomenu ani, jaké jsou na ně z druhé strany kladeny požadavky. Pro samotný začátek kapitoly je však nejdůležitější konkrétněji definovat dva pojmy, s nimiž budu v rámci historických i současných faktů pracovat. Jedná se o pojem pravoslaví a pojem identity člověka v nejobecnějším slova smyslu.

První z nich, tedy pojem *pravoslaví*, má církevněslovanský původ. Je doslova přeložen a převzat z řeckého slova *orthodoxia*. Daný pojem je složeninou řeckých slov *orthos*, což v řečtině znamená správný, pravdivý, a slova *doxa*, které je možné přeložit jako sláva, myšlení, učení.⁴ Církev, která se takto označuje, se svým názvem snaží odkazovat na pravost své víry i pravé oslavování Boha. Ve velmi zjednodušeném smyslu lze konstatovat, že pravoslavné křesťanské náboženství odvozuje svou „pravost“ vyznávání víry z dodržování starých usnesení. Samotná křesťanská víra vychází z nejstarších textů, s kladením důrazu na Tradici a Písmo svaté, jehož přijetí započalo na sněmu všech křesťanských církví v roce 325 v Nikei a dovršeno bylo na církevním Chalcedonském sněmu roku 451. V platnost vyšel pod názvem Nicejsko-cařihradského vyznání, které bylo pro všechny církve společné, vznikla svatá, obecná, apoštolská církev křesťanská.⁵ Kvůli různorodé interpretaci svatých textů a snaze ji upravovat byla porušena společná víra církve v Ducha svatého, a to vedlo následně k Velkému schizmatu, které rozdělilo starou církev na pravoslavnou a katolickou.⁶ Odlišnosti se tak týkají nejen tradic a kultur, ale i pohledů a vnímání Ducha svatého. Tak například pravoslavní vnímají liturgii jako primární

---

⁴ Nykl, 2013, s. 24.

⁵ Filipi, 2012, s. 16.

⁶ <https://www.orthodoxia.cz/dejiny/preambule-ustava1999.htm>, 5.3.2020.

dílo, ze kterého plynou další aktivity. Katolíci ji na druhou stranu vidí na rovině s mnoha dalšími důležitými činnostmi.

Dále je důležité definovat pojem „identita člověka“. Ten je odvozen z latinského slova *idem* či *identicus*, které je překládáno jako totožný, stejný. Obecně se jedná o jednotnost vnitřního života jedince, tedy o harmonii psychologické stránky prožívání a jednání.⁷ V dnešní době je pojem běžně užíván v odborných i laických kruzích, a tudíž se můžeme v rozličných situacích a u rozdílných lidí setkat s různými variantami výkladu. V souvislosti s vědními disciplínami se s pojmem identita můžeme setkat rovnou v několika z nich, například v psychologii, sociologii, politologii apod. Dovolím si proto hned zde na začátku definovat, že k danému termínu – v souvislosti se zaměřením této práce na konflikt vzniklý v ruské společnosti – budu přistupovat ze sociologického hlediska. Z hlediska obsáhlosti pojmu identita je však v úplné podstatě objasnění tohoto pojmu nemožné vyhnout se zásahu i do dalších vědeckých odvětví, proto se budeme pohybovat na pomezí sociologie a psychologie. Maximální pozornost však zaměřím na vysvětlení pojmu jako identity člověka ve vztahu ke skupině, nikoliv k sobě samému.

Nakonečný⁸ ve své knize Psychologie osobnosti píše: „Identita znamená totožnost, tj. určení z hlediska příslušnosti k nějaké kategorii (například muž, Čech, inženýr).“ Dále se v zásadě identita člověka rozlišuje na identitu fyzickou, kam spadá vnější tělesný vzhled, jako je pohlaví, barva kůže atd.; sociální, což mohou být obecné role ve společnosti (například otec, prezident); a psychologickou, která zahrnuje jedinečné vlastnosti osobnosti. Z psychologického pohledu je identita subjektu jeho skutečnou podstatou, která se vyjadřuje známým rčením „být sám sebou“. Objevují se časté situace, v nichž člověk v rámci stylizace, tedy úpravy svého chování na veřejnosti, či předstírání vůči svému okolí, mění svou vnější osobní identitu. V případě, že se subjekt z jakéhokoliv důvodu nechová přirozeně, se dané chování označuje jako ztráta identity. Ta může nastat vědomě ze strany subjektu či nevědomě za účasti vnějších vlivů na subjekt. Identita tak souvisí s vnitřním intimním subjektivním prožíváním.⁹ Takové situace ztráty identity jsou známé každému z běžného života. Výborným příkladem může posloužit vstup jedince do nového a neznámého kolektivu, kdy potlačuje své vnitřní pohnutky, případně i názory a postoje, za účelem proniknout do skupiny a získat v ní sociální roli a pozici s ní spojenou. Ze zkušenosti je možné říct, že čím známější a bližší lidé člověka obklopují, tím více se

---

⁷ <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Identita>, 5.3.2020.

⁸ Nakonečný, 2009, s. 353.

⁹ Nakonečný, 2009, s. 354.

odvažuje, ať už se jedná o jednání vědomé či nevědomé, odhalit svou pravou identitu bez obavy z toho, že by byl ostatními odsouzen a vyloučen z kolektivu.

V souvislosti s identitou je i spjat pojem identifikace neboli ztotožnění či určení příslušnosti daného subjektu ke konkrétní skupině (náboženské, politické, sportovní) nebo sociální vrstvě (vyšší, střední apod.). Daná identifikace však může být obtížná v souvislosti s vědomou či nevědomou ztrátou identity. Vnitřní a vnější vnímání identifikace určuje vztah subjektu k určité skupině a míru identifikace s ní. S ohledem na vlastní identitu si člověk vybírá sociální skupinu, se kterou se nejlépe ztotožňuje.¹⁰

V psychologii se termín identita obvykle užívá v souvislosti s pojmy jako „já“, „osobnost“ a „role“. Dané psychologické pojmy běžně usilují o svou opisnost a neutralitu a současně i o abstraktnost a všeobecnost. Pojem identita lze proto vymezit jako definici subjektu, která znázorňuje, čím se daný subjekt či společnost liší od ostatních subjektů a společností a v čem je jeho skutečná podstata. Z toho lze dojít k závěru, že identita není v porovnání s osobností, rolí či sebeobrazem, pojem, který je koncentrovaný na sebe, ale který v souvislosti s lidskou bytostí je maximálně otevřený všem sociálním procesům a interakcím. S tím se dostáváme k sociálnímu kontextu, ve kterém identita není zaměřena na obsah, ale na kooperaci a vztah v souvislosti s okolními subjekty.¹¹ Na základě toho si lze položit otázku, o jakou identitu se jedná? Odpovědí může být kolektivní identita, která je sociálně konstruovaná a vzniká důsledkem záměrných či nezáměrných sociálních interakcí.¹² Dále vytváří hranice, které mezi sebou oddělují a odlišují mnohotvárné procesy a vztahy, na základě čeho lze dále definovat identity jako například identita národní, kulturní, etnická atd. Tento pojem, jak jsme již zmiňovali, pomáhá identifikovat člověka a jeho příslušnost k danému národu, kultuře či etniku, tedy tomu, co ho obklopuje a co se podílí na utváření jeho identity.¹³

Náboženská identita je potom formou kolektivního a individuálního sebeuvědomění, postavená na uvědomění si příslušnosti k určitému náboženství a na formování reprezentace sebe sama a světa prostřednictvím základních usnesení daného náboženství. Podle některých vědců je náboženská identita jednou z první formy lidské

---

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Bačová, 2003, s. 203-204.

¹² https://d11.cuni.cz/pluginfile.php/470253/mod_resource/content/1/giesen%20nacionalismus.pdf, 06. 07. 2020.

¹³ Václavík, 2010, s. 18-19.

identity, a proto je zdrojem utváření dalších typů identit jako například etnických, kulturních, občanských atd.¹⁴

Podle sociologa Emila Durkheima lze náboženské jevy dělit na víru a rituál. Víra se ve své podstatě týká obrazových představ; rituál je předem definovaný způsob chování jedince. Samotné náboženství pak Durkheim¹⁵ definuje jako: „jednotný systém víry a praktik vztahujících se k posvátným věcem, tj. k věcem odtahitým a zakázaným; systém víry a praktik, které sjednocují všechny své přívržence v jediném morálním společenství nazývaném církev.“ Dále poukazuje na to, že idea náboženství je neodlučitelně spjata s idejí církve. Durkheim dále pokládal náboženství za výraz kolektivní identity.

Náboženská identita hraje významnou roli v geopolitickém světě. Tak například různé světové mocnosti jako Osmanská říše, Rakousko-Uhersko, Indie či Jugoslávie se rozpadly a zanikly v důsledku rozdílných národních a také náboženských identit obyvatelstva. I v případě, že je část příslušníků daného národa nevěřící, jejich kultura a národ jsou úzce spjaty s náboženskou identitou, která má do jisté míry podíl na formování identity národní.¹⁶ Náboženská identita je úzce spjata s kulturou, dalo by se říct, že na kultuře stojí a z ní i vychází. Tomu například odpovídají určité náboženské tradice, které do jisté míry ovlivňují společenský i soukromý život jedince. Náboženská identita se dále může rozvíjet a konkretizovat na určitá náboženství jako například na pravoslavné či katolické křesťanství. Náboženská identita dále úzce souvisí s identitou kolektivní, neboť obě identity mají stejný základ, a identita náboženská se dále vyvíjí v závislosti na svém náboženském kontextu.¹⁷

Na základě daných definicí lze tedy shrnout, že identita člověka v sociologickém kontextu této práce je sebeurčení totožnosti nejen ve vztahu k sobě samému, ale i k ostatním sociálním skupinám a procesům kolem. To samé platí i u skupin či společností více lidí. Identitu jedince zprvu utvářejí jeho geny a výchova nejbližšího okolí. Všechny tyto prvky, které formují identitu člověka, se vzájemně doplňují a kooperují mezi sebou. Tak například společnost, do které se jedinec narodí, ho svým způsobem učí a vzdělává. Vše, co s ním následně přijde do kontaktu, může mít vliv na utváření konečné identity člověka. Ta se následně dá určit skrz vnitřní prožívání a vnější chování jedince. V sociologickém kontextu lze projev identity například sledovat v souvislosti s politickým

---

¹⁴ Астахова, 2016, s. 27.

¹⁵ Durkheim, 2002, s. 44.

¹⁶ Медчелов, 2006, s 1-2.

¹⁷ Václavík, 2010, s. 21.

myšlením, příslušností k určité sociální skupině či v chování a zastávání konkrétních myšlenkových názorů. Tím se můžeme dostat až ke konkrétnímu pojmu náboženská identita.

2.1 Současné postavení Ruské pravoslavné církve v Rusku

Po rozpadu Sovětského svazu se postavení Ruské pravoslavné církve oproti minulosti značně zlepšilo. Růst popularity byl podmíněn v osmdesátých letech postupně se uvolňující pozicí státu k církvi a následným hledáním nové ideologie, která by mohla zaplnit vakuum po té sovětské. Díky pravoslavné renesanci, která na konci 20. století započala, disponuje Ruská pravoslavná církev v současnosti velkým vlivem. V dobách carského Ruska byla církev nedílnou součástí státní moci. V sovětském období církev představovala spíše oběť vládnoucí ideologie. Současnost však církvi přinesla svobodu a ta se díky tomu stala v ruské společnosti samostatnou institucí. Svou nezávislost má pravoslavná církev ukotvenou v konstituci Ruské federace, která označuje Rusko jako světský stát a tím i že jsou si všechna náboženství v Rusku rovna a žádné z nich nepodléhá či není součástí státní moci.¹⁸

Praxe je ale poněkud jiná. Jestliže na počátku devadesátých let během úřadování prezidenta Jelcina lze charakterizovat vztah církve a státu v duchu nápravy chyb, které byly během sovětského období napáchány, tak v následujících letech, a posledních deseti letech obzvlášť, je základem vztahu rozsáhlé zapojení RPC do společenského a politického života se zájmem o budoucnost. Tou je mladá generace lidí, kterou se RPC snaží ovlivňovat v oblasti vzdělávání prostřednictvím předmětů se zaměřením na pravoslavnou kulturu.¹⁹ Pravoslaví je ve výuce částečně prezentované s ohledem na ideologické potřeby státu a je charakterizované jako síla s vnitřní myšlenkou, jež odlišuje Rusko od Západu. Díky změně církevního jazyka, který se přiblížil jazyku politickému, se RPC podařilo rozšířit svůj vliv i na nevěřící obyvatelstvo, které se o víru nezajímá nebo jí nerozumí. Stát podporuje církev, což jí umožňuje zasahovat do politického, kulturního a společenského života Rusů. Cílem toho není jen ovlivňovat a sjednocovat, ale také probouzet v lidech patriotické cítění.

Samotný patriotismus, jenž je v Rusku protizápadně orientovaný a odmítá liberální hodnoty, se stal jednou z hlavních myšlenek podporovanou státem.²⁰ Ta se shoduje i s

---

¹⁸ <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm>, 21. 04. 2020.

¹⁹ <http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=74810>, 21. 04. 2020.

²⁰ <https://vz.ru/politics/2016/2/4/792180.html>, 22. 04. 2020.

důrazy, které zastává RPC, označující ruský lid za nositele jedinečného civilizačního kódu. V tomhle směru se stát s Ruskou pravoslavnou církví shodují a na základě toho staví svou spolupráci. Protizápadní postoj, který církev označuje jako jediný správný, ospravedlňuje a uznává nové nedemokratické kroky ruské vlády. To se projevuje ve schvalování diskriminačních vládních kroků a nařízeních. Stát na oplátku církvi poskytuje značná privilegia ať už ve zmíněném školství, v médiích či přijímání a úpravě zákonů (jako například trestný zákon č. 148 – Bránění ve výkonu práva na svobodu svědomí a vyznávání),²¹ která posilují její pozici. Tím se však jádro RPC stále více vzdaluje od samotných kořenů a principů pravoslavného náboženství.²²

Po obnovení řady kostelů a klášterů přišlo na řadu i postupné sblížení moskevského patriarchátu s Ruskou pravoslavnou církví v zahraničí. To vyvrcholilo 17. května 2007, kdy se obě církve sjednotily pod jedinou hlavou, patriarchou Alexijem II.²³ I přestože pravoslaví není oficiálním státním náboženstvím, tak v současné době zastává Ruská pravoslavná církev oproti ostatním církvím významné postavení jak v kulturním, tak politickém životě Ruska. Vliv Ruské pravoslavné církve nadále roste v souvislosti se spoluprací s vládnoucím režimem, kdy je využíván její vliv pro prosazování státní politiky v řadě sfér. Jan Šír z Katedry ruských a východoevropských studií pražské Fakulty sociálních věd to komentuje následně: „Víme o tom, že Ruská pravoslavná církev je zapojena i do některých represí ruského státu potažmo vládnoucího režimu vůči občanské společnosti. Měli jsme tu záležitost s odsouzením Pussy Riot. Samozřejmě Ruská pravoslavná církev je velice důležitým propagátorem tzv. tradičních hodnot, sociálně konzervativních hodnot, čehož vládnoucí režim může využít třeba ve svojí politice vůči sexuálním menšinám, narážím na restriktivní legislativu, která byla v posledních letech schválena.“²⁴

Současný politický režim tak svým způsobem využívá vliv pravoslavné církve k ovlivňování společenského mínění a jako jeden z možných nástrojů pro prosazování svých zájmů.

---

²¹ <http://www.ok.cz/iksp/docs/293.pdf>, 22. 04. 2020.

²² https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/6017/5184#_ftn19, 21. 04. 2020.

²³ https://web.archive.org/web/20071212035752/http://www.lidovky.cz/pravoslavna-cirkev-se-sjednotila-dqw-/ln_noviny.asp?c=A070518_000042_ln_noviny_sko&klic=219374&mes=070518_0, 16. 05. 2020.

²⁴ <https://plus.rozhlas.cz/papez-do-moskvy-jen-tak-nedorazi-vliv-pravoslavne-cirkev-na-politiku-v-rusku-6513168>, 16. 05. 2020.

2.2 Pravoslavná identita

Současný stav pravoslavné identity v Rusku úzce souvisí se změnou politického režimu na začátku devadesátých let a následně s náboženskou obrodou, která v souvislosti s tím započala. Vzrůst popularity a zájem o náboženství mezi většinou obyvatel byl podmíněn potřebou nalézt novou oporu a sebeidentifikaci, což pravoslavná církev svým způsobem nabízela.²⁵ V souvislosti se společenským konfliktem vztahujícím se k filmu *Matilda* a s protesty pravoslavných věřících lze považovat pravoslavnou identitu v Rusku za jeden z podnětů pro daný konflikt. Proto se také budu v dané kapitole hlouběji věnovat myšlení současného pravoslavného věřícího v Rusku a jeho pravoslavné identitě.

Současná pravoslavná identita se projevuje i v aktivitách pravoslavných věřících. Z části pramení z odporu k ateistické sovětské minulosti a nese tak v sobě základy občanské sebeorganizace, neboť věřící mají vždy možnost si sami vybrat víru a církev, která není součástí vlády státního aparátu. Dalším podnětem občanské aktivity pravoslavných jsou hodnoty společnosti. Tím se myslí solidarita věřících, jejich schopnost interpersonální důvěry a spolupráce sloužící jako významný psychologický předpoklad pro formování občanské činnosti.²⁶

V průběhu let se v různých regionech Ruska pravidelně prováděla řada sociologických průzkumů v oblasti sebeidentifikace pravoslavného věřícího, které nakonec ukázaly (viz níže), že velká většina respondentů se považuje za pravoslavné věřící.

Nicméně mezi sociology se v dnešní době zformoval názor, že konfesní identita „pravoslaví“, jak se v současnosti užívá, má širší význam, než náboženská identita označená termínem „věřící“. Lidé, kteří se považují za pravoslavné, nebo které označujeme za pravoslavné, jsou hlavně s daným náboženstvím spojeni kulturou, již pravoslavná víra s sebou nese. Naopak věřící jsou ti, kteří mimo kulturní tradici dodržují i pravidla, jimiž se má věřící člověk řídit (dodržování půstu, slavení svátků apod.). Projevuje se to následně v tom, že počet lidí, kteří se považují za pravoslavné, stabilně roste. Podle průzkumu, provedeném neziskovou organizací Levada Center, počet pravoslavných vzrostl za dvacet let ze 17 % v roce 1989 na 73 %. Za ateisty se považovalo 7 % dotázaných a zbylí se zdrželi odpovědi. Tento vysoký nárůst lze odůvodnit jako způsob nahrazení bolševické ideologie.²⁷ Podíl ortodoxních věřících, tj. těch, kteří nepochybně věří v Boha a vyjadřují

²⁵ http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2017/7/sociology/alekhin-atyashkin.pdf, 16. 05. 2020.

²⁶ Рыжова, 2010, s. 59-60, http://ecsocman.hse.ru/data/2011/03/11/1214896884/Ryzhova_6.pdf, 17. 04. 2020.

²⁷ Зоркая, 2009, s. 65.

to slovy „Vím, že Bůh existuje, a nemám o tom žádné pochyby“, je však současně výrazně nižší (v roce 2009 to bylo 42 %) než těch, kdo sebe identifikují jako pravoslavné.²⁸ Tak velký počet Rusů, kteří se hlásí k pravoslaví, vypovídá o tom, že pravoslavné náboženství je jedním ze základů současné kulturní identity Ruska a pro část obyvatelstva má spíše kulturní než náboženský význam.

Byl však také proveden průzkum, kdy se pravoslavných respondentů ptali na otázku: „Z čeho vychází Svatý Duch?“ Vyšlo najevo, že 69 % dotázaných z řad pravoslavných věřících zvolilo odpověď „Svatý Duch vychází z Otce i Syna“, což znamená, že vlastně souhlasili s jedním z hlavních katolických dogmat, zatímco pravoslavné dogma hlásí, že Duch svatý vychází pouze z Otce.²⁹ To nás přivádí k otázce současného stavu pravoslavné identity ruského člověka.

Sama o sobě má pravoslavná identita a kulturní sounáležitost k danému pravoslavnému náboženství dnešním lidem stále co nabídnout. Je to například ideál občanské a duchovní konsolidace, poskytnutí vodítek pro vytvoření pravoslavné identity v kontextu občanské společnosti, hospodářské a sociální činnosti, a přitom spoléhání se na tradici. Podle E. Durkheima „dokonce ani současné racionální sociální vztahy nemůžou existovat bez posvátného hodnotového základu, na kterém je z velké části založena tradice.“³⁰

Tento stav, kdy se lidé považují za pravoslavné, ale myslí tím spíše kulturní rovinu než tu praktickou (vyznávající), je podmíněn tím, že sedmdesát let sovětské ideologie způsobilo odtržení praxe a tradic od samotného náboženství. Všechny náboženské tradice, které lidé uchovávali ještě na začátku 20. století, se v průběhu let zákazy a represemi vytratily. Po příchodu nového režimu a svobody vyznání se objevily tendence považovat se za pravoslavného, a obnovit tak pravoslavnou víru v zemi, neboť samotné pravoslaví je úzce spjato s ruskou kulturou. Samotná znalost pravoslavných dogmat však byla ztracena. Nyní lze proto sledovat značný rozdíl v tom, kdo se hlásí k pravoslaví a s tím spojené kultuře země a kdo opravdu zná pravoslavná dogmata a žije skutečný život pravoslavného věřícího. To vytváří dvě možné identity u pravoslavných věřících v Rusku.

---

²⁸ Зоркая, 2009, s. 72.

²⁹ <https://www.pravmir.ru/bolshinstvo-pravoslavnyih-rossiyan-verit-chto-svyatoy-duh-ishodit-i-ot-syina/>, 11.03.2020.

³⁰ Гофман, 2007, s. 66.

3 Mikuláš II. Romanov

Celý společenský konflikt a protesty kvůli uvedení filmu *Matilda* do kin jsou bezpochyby spjaty se současným obrazem Mikuláše II. Jak sami odpůrci filmu uvádějí, film očeřňuje pověst a obraz posledního cara.³¹ Je třeba se tedy zamyslet nad otázkou, jaký je v současnosti skutečný obraz Mikuláše II., potažmo celé carské rodiny, v současné ruské společnosti. Je třeba mít na paměti, že protesty převážně zaznívaly z řad pravoslavných věřících, jejichž procentuální část vůči zbytku obyvatelstva Ruska je však nepatrná. Přesněji řečeno lze předpokládat více obrazů a pohledů na Mikuláše II., jak ze strany pravoslavných věřících, tak i ze strany lidí, kteří se sice můžou hlásit k pravoslaví, není však součástí jejich každodenního života.

Než se pustím do analýzy, jak je odkaz Mikuláše II. vnímán církví a také co jeho jméno znamená pro světskou společnost, ve stručnosti shrnu základní životní události. Odpůrci filmu již několikrát uváděli, že hlavní příčinou jejich protestů je mimo jiné právě nepravdivé vyobrazení života cara Mikuláše II. Na základě shlédnutého traileru filmu se domnívali, že snímek nepravdivě prezentuje carův život a tím pádem jej očeřuje. Proto chci na základě rekapitulace života Mikuláše II. určit, zda se jeho obraz ve filmu liší od toho skutečného, případně jakým způsobem a do jaké míry si tvůrci filmu dovolili kreativně pozměnit některé životní momenty cara.

Mikuláš Alexandrovič Romanov se narodil 18. května 1868 v Petrohradě. Byl nejstarším z šesti dětí careviče Alexandra Alexandroviče Romanova, budoucího cara Alexandra III. a Marije Fjodorovny. Již ve svém mladém věku se účastnil společenského života. Svým elegantním vystupováním a sportovní postavou si získával oblibu svého okolí.³²

Otázku hledání vhodné partnerky carevna a car se svým synem řešili několikrát. Jako nejvhodněji manželkou pro Mikuláše podle nich byla kvůli spojení s Francií Helena z Orléansu nebo Markéta Pruská. Carevič však preferoval Alici Hesenskou, do které byl zamilovaný již delší dobu. Kromě rodičů však jejich sňatku překážela i náboženská víra, které by se princezna Hesenská musela vzdát a konvertovat k pravoslaví.³³

---

³¹ http://www.ng.ru/faith/2017-09-25/1_7080_matilda.html, 21. 04. 2020.

³² Heresch, 1996, s. 16.

³³ Heresch, 1996, s. 25.

Vztah Alexandra III. a Mikuláše byl značně složitý. Dominantní otec na svého syna po celou dobu hleděl, a i s ním jednal jako s nezkušeným dítětem. Alexandr III. nepovažoval za nutné udělovat synovi důležité vládní pozice, i když to bylo různými ministry doporučováno. Poskytoval mu málo prostoru pro vlastní iniciativu, což se podepsalo na sebevědomí careviče, který rezignoval na jakákoliv samostatná rozhodování a netoužil po převzetí carského trůnu. Přístup jeho otce v něm vybuodoval nejistotu z vlastních rozhodnutí, což se později projevilo na jeho slabém vládnutí.³⁴

Začátkem roku 1894 se zdravotní stav Alexandra III. výrazně zhoršil a všem bylo jasné, že moc dlouho žít nebude. Proto bylo důležité následníka co nejdříve oženit, neboť jako svobodný by na ruský trůn usednout nemohl. Car s carevnou souhlasili se sňatkem s Alicí Hesenskou. Zásnuby se konaly 7. dubna a svatba 26. listopadu 1894, které se však Alexandr III. již nedožil.³⁵

Po smrti otce Mikuláš přebírá všechny povinnosti spojené s řízením země. Roku 1895 se mu narodila dcera Olga. Následující rok 14. května oficiálně proběhla v korunovace, při které se stala tragická událost. Na Chodynském poli nastala tlačeniice a 2000 lidí bylo ušlapáno. Nový car chtěl zrušit následující program korunovací, ale byl svými rádci přesvědčen, aby v programu pokračoval. Mnozí tuto tragédii považovali za špatné znamení pro budoucí vládu Mikuláše II.³⁶

Car měl celkem pět dětí: Olgu (1895), Taťánu (1897), Marii (1899), Anastázii (1901) a roku 1904 se konečně dočkal syna, jehož pojmenovali Alexej. Nejmladší potomek však trpěl dědičnou nemocí zvanou hemofilie.

Na přelomu 19. a 20. století se země potýkala s řadou hospodářských problémů. Na řešení hospodářské krize povolal Mikuláš II. Pjotra Arkad'jeviče Stolypina, který v zemi započal agrární reformu. Často velmi tvrdá rozhodnutí vedla k četným teroristickým útokům, kterým se nevyhnul ani Stolypin. V září 1911 byl na něj spáchán úspěšně atentát a změny, které měl Stolypin v plánu, zůstaly nedokončeny.³⁷

Atentát na následníka rakousko-uherského trůnu 28. června 1914 v Sarajevu a spojenecká dohoda se Srbskem vtáhl Rusko do první světové války na straně Dohody.³⁸ Počátek války se pro ruskou stranu nevyvíjel dobře. Proto byl nucen roku 1915 Mikuláš II. převzít roli vrchního velitele. Díky tomuto kroku se Rusku podařilo vyhrát několik bitev a

---

³⁴ Heresch, 1996, s. 26.

³⁵ Heresch, 1996, s. 30–31.

³⁶ Heresch, 1996, s. 43–44.

³⁷ Heresch, 1996, s. 85–90.

³⁸ Heresch, 1996, s. 99.

vytvořit tlak na východní frontě.³⁹ Válka však v zemi způsobila hladomor a všeobecnou krizi, která vyvolala další vlnu nepokojů. Druhého března vypukla Únorová revoluce, při níž byl car Mikuláš II. nucen abdikovat a moci v zemi se ujala prozatímní vláda.⁴⁰

Po revoluci byl car přesunut spolu se svou rodinou do Tobolsku, kde ho zastihla bolševická Říjnová revoluce. Po ní byli členové carské rodiny bolševiky deportováni do Jekatěrinburgu, kde byli v noci 17. července 1918 v Ipatjevském domě na rozkaz uralského oblastního sovětu zavražděni.⁴¹

Poukázal jsem na historická fakta ze života Mikuláše II. a nyní se podrobněji podívám na jeho obraz vytvářený církví. Následně se zaměřím na postoj veřejnosti.

3.1 Mikuláš II. a Ruská pravoslavná církev

Vztah církve a carů od 18. do konce 19. století byl víceméně jednostranný, neboť církev fakticky podléhala carské moci a mohla rozhodovat jen o nepodstatných věcech. To samé platí i pro vládu Mikuláše II., který zastával pozici absolutistického vládce a světského ochránce pravoslavné víry, jež byla oficiálním státním náboženstvím. Pravoslavná církev měla určitou moc jen díky panovníkovi. Změna přišla až s únorovou revolucí, kdy vláda cara padla a bylo možné svolat sněm a zvolit patriarchu. Tato doba nezávislé Ruské pravoslavné církve netrvala dlouho a příchod bolševiků k moci ukázal, že situace církve oproti carské vládě se výrazně zhorší.

Car, jakožto symbol starého Ruska, imperialistické moci, bohatství a ochránce pravoslavné víry byl 17. července 1918 spolu se svou rodinou a věrnými sluhy v Jekatěrinburgu v Ipatjevském domě popraven. Bezprostředně poté, co bolševici oficiálně oznámili popravení cara a jeho rodiny, se v různých vrstvách ruské společnosti objevily zprávy o posvátnosti a mučednictví zavražděného panovníka. Tajné duchovní uctívání císařské rodiny pokračovalo navzdory ideologii, která převládala několik desítek let. Neexistují žádné statistiky o tom, jak bylo toto uctívání rozšířené. Je známo pouze to, že výrazně se tyto tendence projevovaly v emigrantských kruzích.⁴²

Mezi lidmi postupně kolovaly zvěsti o zázracích, které během svého života Mikuláš II. vykonal, nebo těch, které se staly v souvislosti s modlením a uctíváním carské rodiny. Tyto události však pocházely z nedůvěryhodných zdrojů a nebylo možné je ověřit. Reakce

---

³⁹ Heresch, 1996, s. 127.

⁴⁰ Heresch, 1996, s. 156–157.

⁴¹ Heresch, 1996, s. 215.

⁴² Мельков, Никольский, 2013, s. 5.

na popravu carské rodiny z řad církevních pravoslavných představitelů na sebe nenechala dlouho čekat. O tři dny později, 21. července 1918, během bohoslužby v Kazaňském chrámu v Moskvě se tehdejší patriarcha Tichon ve svém kázání vyjádřil k duchovnímu skutku, který bývalý car Mikuláš II. svou obětí vykonal. Tím skutkem byla myšlena jak oběť, tak i to, že se před smrtí nezřekl Božího jména. Ve jménu Božího slova vyzval k odsouzení celé záležitosti a k vykonávání zádušních mší.⁴³ „My víme, že se zřekl trůnu ve jménu Ruska a lásky k němu. On se mohl po odstoupení uchýlit do bezpečí a žít relativně klidný život v zahraničí. To ale neudělal, neboť chtěl trpět společně s Ruskem. Nepodnikl žádné kroky, aby zlepšil své postavení a pokorně se podřídil osudu.“⁴⁴ Ruská pravoslavná církev si uvědomovala tíhu celé politické situace v zemi a byla si vědoma možných následků, které dané prohlášení může vyvolat. I přesto však bylo z její pozice nutné se k dané události vyjádřit a odsoudit ji.

Uctívání Mikuláše II., započaté patriarchou Tichonem, nehledě na vládnoucí ideologii v jisté míře pokračovalo. Bolševici postupně značně omezili práva a nezávislost Ruské pravoslavné církve, což vedlo v důsledku k vytvoření Ruské pravoslavné církve v zahraničí – RPCvZ.⁴⁵ Ve dvacátých a třicátých letech 20. století myšlenka kanonizace carské rodiny nabývala na popularitě. Různé organizace, jejichž členy byli ruští emigranti, vytrvale požadovaly od RPCvZ svatořečení Mikuláše II. a jeho rodiny. Hlava RPCvZ metropolita Antonij však možnost kanonizace připustil v případě, že se objeví důkazy o zázracích a četných uzdraveních nad hroby členů carské rodiny.⁴⁶ U příležitosti konání Druhého celozahraněčího sněmu 7. srpna 1938 *Carskij Věstnik* (Царский Вестник) apeloval na členy Sněmu v otázce kanonizace carské rodiny.⁴⁷

Hlavním důvodem pro svatořečení měla být oběť, kterou bývalý car vykonal a spasil tak duši Ruska. Tím, že se nezřekl pravoslavné víry, se svou obětí pro vlast přirovnal k Alexandru Jaroslavoviči, jenž na břehu Něvy ubránil před „teutonským mečem“ a „latinským svěceníkem“ Rus a pravoslaví a odvrátil tak její zánik. Mikuláš II. je vnímán

---

⁴³ Император Николай II. Жизнь, Любовь, Бессмертие
https://books.google.cz/books?id=LcX6CwAAQBAJ&pg=PT205&lpg=PT205&dq=На+днях+свершилось+ужасное+дело:+расстрелян+бывший+Государь+Николай+Александрович&source=bl&ots=LSpEtydUlY&sig=ACfU3U3wwFX25zllCGi2dlYjAxx56G4syw&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiepNqrxuznAhUFPewKHaM_D5wQ6AEwAнoECAcQAQ#v=onepage&q=На%20днях%20свершилось%20ужасное%20дело%203А%20расстрелян%20бывший%20Государь%20Николай%20Александрович&f=false, 22. 04. 2020.

⁴⁴ <http://www.tzar-nikolai.orthodoxy.ru/n2/slov/1.htm>, 22. 04. 2020.

⁴⁵ Кострюков, 2015, s. 31.

⁴⁶ Кострюков, 2015, s. 52.

⁴⁷ Керсновский, *Воистину наш царь бы великий праведник*. Царский вестник, 7. 8. 1938. S, 1. № 617

jako vykupitel, který obětoval sebe i svou rodinu. Žil obětavým životem stejně jako Alexandr Něvský a umřel mučednickou smrtí jako Michael Vsevolodovič Černigovský. Jeho oběť je však vnímána mnohem víc, protože kníže Černigovský riskoval jen svým životem, kdežto „Všeruský“ vykupitel obětoval život svůj i svých nejdražších. Přirovnání ke knížeti Černigovu souvisí taktéž s oddaností k víře a obětí vlastního života. Přitom se kníže mohl podvolit chánovi Bátú, zříct se své víry a zachránit si život. Stejně tak se mohl podvolit i Mikuláš II. a podepsat Brestskou dohodu. Podle autora článku tam kde začínají politické nebo taktické úvahy, tam končí víra v boha. Nelze sloužit oběma současně. Za svaté lze tedy považovat ty, kteří neuzavřeli žádné dohody ve svůj prospěch či kvůli politickým úmyslům.⁴⁸

Jiný, ale podobný pohled na věc mělo Národní monarchistické sdružení, které svůj názor na kanonizaci Mikuláše II. zveřejnilo ve stejném čísle vydání. V souvislosti s tím, co se odehrálo v Rusku za posledních dvacet let, soudí, že po tom všem Rusko buď zmizí z povrchu zemského, nebo povstane v novém životě, který bude vykoupen svým národem, slovanstvem a celým lidstvem. Mikuláš II. a jeho rodina jsou považováni za prvomučedníky své doby a zakladatele křesťanského skutku v zemi, protože přijali mučednickou korunu a splnili tak svůj křesťanský dluh a nezřekli se lásky k pravoslavné Rusi.

Rusko již několikrát ve své historii zažívalo těžké časy, vždy však znovu povstalo díky včasnému prohlášení mučedníků Ruskou církví za svaté. Tak například v těžkých dobách Jaroslav Moudrý prohlásil své umučené bratry Borise a Gleba za svaté. Představovali obraz mírumilovnosti, křesťanské čistoty a oddanosti Bohu. Jejich svatořečení obnovilo ve Staré Rusi morální hodnoty.

Podruhé se Stará Rus potýkala ještě s větším s úpadkem morálních hodnot v období Smuty.⁴⁹ Carevič Dmitrij, syn Ivana Hrozného, byl roku 1591 zavražděn. Patnáct let po jeho smrti, v době největších zmatků a úpadku, byl nevinný mučedník carevič Dmitrij prohlášen Ruskou církví za svatého. Uctívání svatořečeného nakonec ruskou společností sjednotilo a přineslo určitou stabilitu.

---

⁴⁸ Керсновский, *Воистину наш царь бы великий праведник*. Царский вестник, 7. 8. 1938. S, 1-2. № 617

⁴⁹ Smuta je období ruských dějin z let 1598 až 1613. Toto období představuje přelomovou, "kritickou" epochu. Smuta označuje hlubokou vnitřní i vnější politickou krizi moskevského státu. V podstatě znamenala dlouholetou občanskou válku s častými změnami vládců, nelegitimními následníky trůnu, povstáními a okupování země cizími vojsky. (VYDRA, Zbyněk, et al. *Dějiny Ruska*. 1. vyd. Praha: NLN, 2017. 499 s. ISBN 978-80-7422-324-2. S. 87.)

„V současnosti ruský národ zažívá znovu období úpadku a je na pokraji svého zániku. Hrozí úplné vyhlazení samotného jména Ježíše Krista v ruské zemi. V takových dobách těžké historické situace je třeba upevnit a obnovit morální tradice a hodnoty, což lze udělat pouze svatořečením Mikuláše II. a jeho rodiny.“⁵⁰

O svatosti Mikuláše II. mluvilo nespočet lidových vyprávění a pověstí. Tato svědectví lidí bezesporu svědčí o svatosti. Kanonizaci si mimo ruský národ přál podle týdeníku i srbský, který bývalého cara vnímá jako spasitele a osvoboditele, čemuž nasvědčuje i to, že v Ochridském a Žičském klášteře visí již několik let ikony vyobrazující Mikuláše II. jako světce.⁵¹

Mikuláš II. představoval pro stoupence carského Ruska určitý symbol a kanonizace jeho i carské rodiny by v té době mohla mít velký význam v pozvednutí morálky, sjednocení lidu a zvýšení odporu v boji proti bolševikům. Pro takový krok však církev potřebovala patřičná svědectví o svatosti kandidáta, která však chyběla. Změna nastala až ve čtyřicátých letech, kdy Ruská pravoslavná církev v zahraničí kritizovala kroky Moskevského patriarchátu a prohlásila se za nepokořenou církev a nositelku idejí Svaté Rusi.⁵² V otázce kanonizace tedy převzala iniciativu a roku 1971 započala sbírat materiály o novomučednících. O deset let později Ruská pravoslavná církev v zahraničí prohlásila Mikuláše II. s carskou rodinou a sluhy za svaté mučedníky. Toto svatořečení však již postrádalo politický motiv a bylo čistě náboženského významu. Tomu všemu však předcházely letité diskuze a polemiky, které se týkaly nejen koho z carské rodiny svatořečit, ale i v jakém místě budou během bohoslužeb jejich jména zmiňována. Samotná kanonizace však podle některých měla za cíl náboženskou obrodu Ruska a Mikuláš II. se považoval za hlavního novomučedníka, jehož jméno v modlitbách může přinést zázrak a očistit tak Rusko od ateismu.⁵³

S pádem totalitního režimu v Rusku a se získáním nezávislosti se Ruská pravoslavná církev vydala stejným směrem a od roku 1992 začíná se sběrem dat a studiem života carské rodiny. Ještě před samotným rozhodnutím nezávisle na moskevském patriarchátu byli členové carské rodiny prohlášeni za místní svaté v několika eparchiích (například Jekatěrinburská, Oděská, Luganská).⁵⁴ K samotnému svatořečení Ruskou

⁵⁰ In: *От народно-монархического объединение русскому зарубежному церковному собору с участием клира и мирян*. Царский вестник, 7. 8. 1938. s. 2. № 617.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Кострюков, s 50.

⁵³ Семеновко-Басин, 2009, s. 30.

⁵⁴ <http://web.archive.org/web/20081021182025/http://www.pravoslavie.ru/news/sobor/glav.htm>, 15.03.2020.

pravoslavnou církví došlo 20. srpna 2000. Tomu předcházelo několik schůzí komisí, kde se rozebíraly příčiny a důvody pro i proti kanonizaci.

Mezi hlavními argumenty za svatořečení Mikuláše II. byly okolnosti jeho smrti neboli fyzické a morální utrpení způsobené politickými odpůrci. K smrti jeho i ostatních členů rodiny však nebylo možné přistupovat jako k mučednické. Mučednická smrt znamená, že si člověk může zachránit život tím, že se zřekne Boha. Takovou možnost však Mikuláš II. se svou rodinou neměl. Podle komise byli zabiti jako vládnoucí rodina a jejich vrazi svůj čin udělali čistě z politického důvodu. Proto byli označeni jako strastotěpce stejně jako sv. Boris a Gleb, Dmitrij Ugličský apod. Po detailním studiu carova života komise usoudila, že důvody pro kanonizaci nejsou dostatečné. Car se sice podílel na výstavbě a financování nových chrámů a klášterů, také však tvrdě potlačoval povstání a prostý lid žil v chudobě. Kladné rozhodnutí komise však ovlivnila svědectví o posledních dnech carské rodiny, kdy všichni členové trpěli, zažívali urážky, ponížení, avšak byli stále pokorní vůči Boží a dodržovali přikázání evangelia. Podle očitých svědků si stále více uvědomovali nevyhnutelnost své smrti, avšak dokázali být vnitřně duchovně vyrovnaní a odpustit svým vrahům.⁵⁵ V souvislosti s kanonizací je tedy třeba hlavně přistupovat k carské rodině ne jako k panovnické, ale prosté.

Od toho lze odrážet i samotný konflikt, který vznikl kolem filmu *Matilda*. Podle protodiákona Andreje Kurajeva je třeba si uvědomovat fakt, že carská rodina nejsou mučedníci ale strastotěpce. Mikuláš II. není druhý Ježíš Kristus, který vzal na sebe hříchy ruského národa, ale muž, který s křesťanskou pokorou přijal svůj osud. „Tuto verzi mohu přijmout, nicméně dál bohužel začíná pracovat náš ruský maximalismus: k tomuto základu se začaly přidávat obrovské vrstvy mytologie. Podle mého názoru brzy přijde dogma o neposkvrněném početí Mikuláše II.,“ říká Kurajev. Dále duchovní dodává: „Skandál kolem ‚Matildy‘ ukazuje národní potřeby, tedy že byl svatý nejen v okamžiku smrti, ale po celou dobu. Nicméně na sněmu roku 2000 bylo zdůrazněno, že jeho svatořečení jako strastotěpce neznamena kanonizaci carského rodu jako takového, ani konkrétně obraz vlády Mikuláše II. jako cara. To znamená, že svatost není v carovi, ale v člověku pod jménem Mikuláš Alexandrovič Romanov. Na tohle se dnes zapomíná.“⁵⁶

---

⁵⁵ <http://www.pravoslavie.ru/sobytia/sobor/juvenalij.htm>, 23. 04. 2020.

⁵⁶ <https://sneg.tv/1567-pravoslavnye-protiv-nikolaja>, 23. 04. 2020.

3.2 Mikuláš II. a současná ruská společnost

Více jak sto let po své smrti je Mikuláš II. stále v povědomí ruské společnosti. To lze přisuzovat tomu, že v souvislosti s pádem komunismu se zvedl zájem o tradiční náboženství jako například pravoslaví, které je velkým nositelem starých pořádků a tradic. V očích mnoha pravoslavných věřících je car symbolem boje proti bolševismu a také symbolem všech obětí totalitního režimu. Na utváření současného názoru společnosti na posledního vládnoucího cara má dozajisté vliv mnoho faktorů. Jedním z nich je i například obraz Mikuláše II. v dobách sovětské propagandy. Antimonarchistický směr, který tehdy panoval, do značné míry pomohl ovlivnit názor současné ruské společnosti. Dalším faktorem je i pád režimu a odchod ideologie, která byla proti carské vládě. Náboženská obroda a sílící vliv Ruské pravoslavné církve přinesly řadu dalších pohledů na vládu Mikuláše II.

V roce 2013 provedla nezisková organizace Levada Center průzkum na současný pohled Rusů na cara Mikuláše II. Účastnilo se ho 1601 respondentů různých věkových kategorií, sociálních vrstev a politického smýšlení. Výsledky ukázaly, že jsou názory na Mikuláše II. nejednoznačné a skoro vyrovnané. Největší počet lidí, a to 25 %, zastávají názor, že Mikuláš II. nebyl dobrým panovníkem a dopustil se mnoha chyb, ale vše vykoupil svou mučednickou smrtí. Tento názor převážně zastávají ředitelé a manažeři; 23 % respondentů ho považuje za nevinnou oběť bolševického teroru. K tomuto názoru se nejvíce přiklánějí ženy v domácnostech. Kolem pětiny lidí, tedy 22 %, se zdrželo svého názoru nebo neznalo odpověď. Velmi překvapivé je, že 18 % si myslí, že svou abdikací zanechal svou zemi v těžkých časech a je tedy zodpovědný za situaci, která po roce 1917 nastala. Takový názor zastávají hlavně invalidé, lidé důchodového věku a dělníci. Poslední nejmenší skupina lidí, kterou tvoří 12 %, se však k poslednímu carovi staví nejkritičtěji. Respondenti se přiklonili k názoru, že Mikuláš II. způsobil v Rusku chudobu, přivedl zemi do katastrofy a byl za to vzbouřenci svržen. Tento názor nejvíce zastávají nezaměstnaní. V porovnání s průzkumy, které byly prováděny v letech 1998 a 2005 lze sledovat v ruské společnosti mírně rostoucí pozitivní změnu ve vztahu k osobnosti Mikuláše II.⁵⁷

Respondentů se také ptali na jejich názor na monarchii a zda by chtěli danou formu vlády v současném Rusku. Zde jednoznačně převládá negativní názor, kdy 76 %, a to

---

⁵⁷ <https://www.levada.ru/2013/05/16/rossiyane-o-nikolae-ii/>, 23. 04. 2020.

hlavně studenti a invalidé jsou proti obnovení monarchie. Pro její obnovení je pouze 10 %, což jsou převážně dělníci a lidé sloužící v armádě.⁵⁸

Mírně rostoucí popularita Mikuláše II. může být ovlivněna mnoha faktory. Zajisté je jedním z nich i Ruská pravoslavná církev a její uctívání carské rodiny. Dále to může být ve společnosti podmíněno nostalgií po dávných časech, kdy bylo Rusko za carské vlády obrovskou říší s velkou mocí, tradicemi a hodnotami. Studie Andreje Melkova a Jevgenija Nikolského, která se věnuje problematice vnímání a hodnocení Mikuláše II. jako světce ve světském a církevním prostředí, došla k závěru, že kult cara Mikuláše II. jako světce obvykle není náboženského původu. Podnětem je již zmíněná nostalgie po zaniklé říši a hezkém životě předků. Výzkum přišel se zjištěním, že ať už je vztah věřících k poslednímu carovi kladný či záporný, odráží vesměs skutečný negativní vztah k současné vládní moci, touze po pevné moci a pozitivní vztah k ideologii monarchie.⁵⁹ Velkými uctíváči Mikuláše II. v současnosti jsou i členové pseudonáboženského hnutí Carebožie (Царебожие), kteří považují posledního cara za vykupitele hříchů celého ruského národa vůči carské moci. Podle jejich učení stejně jako Ježíš Kristus, který na sebe vzal všechny hříchy lidstva, tak i Mikuláš II. tím, že abdikoval, se obětoval za ruský lid. Celé to však od základu protirečí křesťanskému učení, podle kterého stejně jako Bůh, tak i Ježíš Kristus je jediným, a tudíž i možným vykupitelem lidstva. Tendence uctívat cara jako Boha patřila k ruskému národu odjakživa počínaje od vzniku starověrectví, kdy se vůdcům přisuzovaly vlastnosti Krista.⁶⁰

Lze tedy shrnout, že současný vztah ruské společnosti k poslednímu carovi je vnímán spíše pozitivně ačkoliv většina zastává antimonarchistický postoj. Názor laické veřejnosti na kanonizaci carské rodiny je mnohdy vnímán negativně, neboť si neuvědomuje, že důvodem pro to byly křesťanské skutky, které následovaly po jeho abdikaci. Svým mučednictvím se následně zbavil všech svých hříchů za dobu své vlády.

3.3 Vztah Mikuláše II. a Matyldy Krzesiňské

Hlavním tématem filmu *Matilda* je vztah dvou mladých lidí – následníka trůnu Mikuláše Romanova a baleríny Matyldy Krzesiňské. Proto je důležité se v dané práci věnovat i této romantické epizodě a vzájemnému vztahu obou lidí, obzvláště když právě rozdílné pohledy na interpretaci jejich vztahu jsou jednou z příčin vzniku konfliktu. Pro maximální svědectví o jejich vzájemném vztahu je třeba vycházet z důvěryhodných zdrojů. Těmi se

---

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Мельков, Никольский, 2013, není stránkováno.

⁶⁰ Tamtéž.

nejvíce jeví právě jejich soukromé deníky, které si následník s primabalerínou psali a ukládali do nich své nejnítěrnější pocity a názory na okolí. Na jejich základě budu moci analyzovat obraz jejich vzájemného vztahu.

První jejich seznámení proběhlo 23. března 1890 v rámci závěrečné zkoušky v Carské baletní škole. Na toto představení se přišla podívat celá carská rodina. Matylda Krzesiňská svým výkonem zapůsobila na samotného Alexandra III., který ji během společné večeře, jež následovala po představení, posadil vedle sebe a následníka trůnu, Mikuláše Romanova. Tak se oba dva seznámili a rázem si padli do oka. Od tohoto dne Matylda Krzesiňská na následníka stále myslela a vyhledávala náhodné příležitosti, během nichž by mohla mít možnost následníka aspoň vidět nebo se s ním potkat.⁶¹ Následník se ve svém deníku zmiňuje o tomto dnu slovy: „Jeli jsme na představení do divadelní školy. Hráli nevelký kus a balet – velice hezky. Večeřeli jsme se žáky školy.“ O seznámení s Krzesiňskou se však nezmiňuje.⁶²

Známost sedmnáctileté absolventky baletní školy a dvaadvacetiletého následníka trůnu se upevnila v létě 1890 během krasnoselských představení, v nichž Krzesiňská účinkovala. Představení probíhala v Krasnom Selu, v jehož blízkosti následník sloužil v husarském pluku. Před začátkem každého představení i po něm jí Mikuláš navštěvoval v šatně a měli možnost spolu vést rozhovory, což je velmi sblížilo. Sama Matylda se podle svých slov nemohla dočkat dalšího setkání s následníkem a z jejího deníku lze jasně vyčíst vřelé city, které k Mikuláši chovala. Uvědomovala si, že Mikuláš do ní zamilovaný není, avšak byla ráda jeho zájmu a náklonnosti.⁶³ Své letní zážitky, na rozdíl od Krzesiňské, Mikuláš popisuje poněkud krátce a stroze, bez podrobností. Přesto z nich lze vyčíst jeho zdrženlivost a uváženost co se týče citů k ženám. Dne 10. července, úterý: „Byli jsme společně v divadle, šli jsme za kulisy.“⁶⁴ Dne 17. července, úterý: „Jeli jsme do divadla. V meziaktí zpíval Paulus. Krzesiňskaja II. se mi každopádně velice líbila.“⁶⁵ Dne 30. července, pondělí: „Mluvil jsem s maličkou, miloučkou Krzesiňskou oknem!“ Dne 31. července, úterý: „Po jídle jsem jel naposledy do milého Krasnoselského divadla. Rozloučil jsem se s Krzesiňskou.“ Dne 1. srpna, středa: „Ve 12 hodin bylo svěcení praporů. Stáli jsme u divadla, a to probouzelo živé vzpomínky.“⁶⁶ Po skončení krasnoselských

---

⁶¹ Кшесинская, 2004, s. 23–25.

⁶² Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 30.

⁶³ Кшесинская, 2004, s. 27.

⁶⁴ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 41.

⁶⁵ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 43.

⁶⁶ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 47–48.

představení se na dlouhou dobu odloučili. Mikuláš dokončil svoji službu a konec léta trávil v Petrohradě, odkud poté odjel na devítiměsíční cestování po světě.

Dvojici se v Petrohradě před Mikulášovým odjezdem do zahraničí znovu shledat nepodařilo. Následník odcestoval 23. října roku 1890. Cesta měla mimo vzdělávací účel také odloučit následníka od baletky Krzesiňské, kterou byl podle svých rodičů přespříliš zaujat. Ve skutečnosti však tento zájem následníkovi nebránil již tehdy se zamilovat do Alice Hessenské (Alexandry Fjodorovny, své budoucí manželky). O tom svědčí následující záznamy, které Mikuláš do deníku napsal tři týdny po rozloučení s Krzesiňskou v Krasnom Sele: Dne 20. srpna: „Bože! Tak rád bych jel do Iljinského; Victoria a Alix jsou tam právě na návštěvě; neboť neuvidíme-li se nyní, budu muset čekat celý dlouhý rok, a to je těžké!“ Dne 26. srpna: „Dnes jsem o tom velice mnoho přemýšlel, zda mi bude dovoleno jeti po manévrech do Iljinského.“ Cesta nakonec svůj účel pravděpodobně splnila, neboť rok poté Mikuláš myslí pouze na „Alix“ a obraz Krzesiňské postupně z jeho paměti vymizel.⁶⁷

Podle deníku Matyldy Krzesiňské se následník vrací z cest v létě 1891, avšak zakrátko s rodiči odjíždí do Dánska.⁶⁸ Stále měl však v hlavě obě ženy, Alix i Matyldu. I když byl poblouzněn do Matyldy Krzesiňské, občas neskrýval naději, že se s „Alix“ Hessenskou opět setká, stále byl do ní zamilovaný.⁶⁹

Hluboké city, které následník choval k Alici Hessenské lze vyčíst z jeho deníkového zápisu z 21. prosince 1891: „Večer jsme u Mamá ve třech s Aprak uvažovali o rodinném životě nynější mládeže ze společnosti; docela náhodně se tento rozhovor dotknul nejživější struny mé duše, dotknul se toho snu a té naděje, kterými žiji ode dne ke dni. Je tomu již půl druhého roku od té doby, kdy jsem o tom mluvil s Papá v Petěrhofu, a od chvíle oné rozmluvy se nic nezměnilo, ani ve špatném, ani v dobrém smyslu. Mým snem je stále – oženit se někdy s Alix G. Miluji ji již dávno, ale ještě daleko hlouběji a silněji od r. 1889, kdy strávila šest týdnů v Petrohradu! Vzpíral jsem se dlouho svému citu, snaže se oklamati sebe samého tím, že je nemožným uskutečnění mé nejmilejší touhy. Ale když ji Eddy (Edward, následník anglického trůnu) opustil nebo mu bylo odřeknuto, jedinou překážkou nebo propastí mezi ní a mnou zůstala otázka náboženství! Kromě této překážky není žádné jiné; jsem si tím téměř jist, že naše city jsou vzájemné, oboustranné! Všechno je ve vůli Boží. Doufaje v Jeho milosrdenství, dívám se klidně a pokorně do budoucnosti.“⁷⁰

---

⁶⁷ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 62.

⁶⁸ Кшесинская, 2004, s. 30.

⁶⁹ Heresch, 1996, s. 25.

⁷⁰ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 33.

Alice Hessenská byla silně věřící luteránkou, a i když také projevovala k Mikulášovi city, otázka konvertování byla pro ni složitým rozhodnutím. Mimo náboženskou překážku v cestě stál také Alexandr III., který preferoval sňatek svého syna s francouzskou královskou rodinou, protože Francie tehdy byla spojencem Ruska. Spojení svého rodu s hesensko-darmstadtskou dynastií, která měla slabý politický vliv, viděl jako neperspektivní.⁷¹

Rodiče stále doufali, že jejich syn si nakonec vybere svou ženu z rozumu a dá přednost Heleně z Orléansu, dceři pařížského hraběte. Uznali však, že k danému rozhodnutí musí Mikuláš dospět a poskytl mu ještě dva roky na rozmyšlenou, v naději, že se do té doby rozejde s Alix a vybere si lepší partii. V prosinci roku 1891 však do svého deníku Mikuláš psal: „Sním o tom, že se ožením s Alix.“⁷²

Z cest se do Petrohradu vrací až na podzim roku 1891. Mikuláš a Matylda se po dlouhé době viděli 4. ledna roku 1892 v divadle na generální zkoušce opery „Esclarmonde“, na které byl přítomný i car s carevnou. O pár dní později se jednoho večera Mikuláš zastavil v domě Krzesiňských. Ohlásil se však pod jménem svého přítele Volkova a svým překvapením ji ohromil. Ta později do svého deníku napsala: „Nevěřila jsem svým vlastním očím, a přesto bylo toto nečekané setkání tak pohádkové a šťastné, že už na něj nikdy nezapomenu...“⁷³

Jejich přátelství se pozvolna posunulo na další úroveň. Zprávy o téměř dennodenních návštěvách následníka u Krzesiňských se rychle rozšířily po městě. Mikuláš Matyldu obdarovával cennými šperky, květinami a milostnými dopisy. Postupně se však Mikulášovy návštěvy stávaly stále více vzácnějšími. Bylo to spojeno s jeho povinnostmi jako následníka trůnu. Nakonec jí Mikuláš oznámil, že pojede do zahraničí za Alicí Hessenskou na námluvy. Krzesiňská ve svých pamětech vzpomíná na časté rozhovory o nevyhnutelnosti jejich budoucího odloučení. Oba si uvědomovali danou situaci. Mikuláš jí předčítal záznamy ze svého deníku a ve svém vztahu k Alix byl před Matyldou upřímný. Taktéž před ní předčítal zápisky, které se týkaly konkrétně jí. Krzesiňská uvádí, že se mu Alix líbila, miloval je obě stejně. Alici Hessenskou považoval za lepší variantu oproti těm, které mu byly nabízeny. Cesta do zahraničí skončila neúspěchem a Mikuláš se brzy vrátil zpátky. Princezna stále odmítala přejít na pravoslaví, což dělalo jejich sňatek nemožným.

---

⁷¹ Heresch, 1996, s. 22.

⁷² Heresch, 1996, s. 25.

⁷³ Кшесинская, 2004, s. 30.

Mikuláš začal znovu navštěvovat Matyldu. Byl šťastný, radující se ze života a ona byla ráda, že se k ní znovu vrátil. Viděla v něm radost, že se zasnuby nezdařily.⁷⁴

Jejich vztah, s občasnými pauzami kvůli Mikulášovým státním povinnostem, plynule pokračoval. Během léta Krzesiňská hostovala v krasnoselském divadle, kam za ní následník často docházel. Trávili spolu čas během zkoušek, před i po představeních. Po letní sezóně Mikuláš se svým otcem odjel do Dánska, odkud jí posílal srdečné dopisy.⁷⁵ Pro větší soukromí se tanečnice později rozhodla pronajmout si byt. Její rodiče se k jejímu vztahu k následníkovi moc nevyjadřovali, upozorňovali ji však, že si ji budoucí car nikdy nevezme. Matylda Krzesiňská si toho byla plně vědoma: „Já vím. Ale zatím si užijte tolik osobního štěstí, kolik jen bude možné.“⁷⁶

V novém bytě bydlela Matylda spolu se svou sestrou a čekala na příjezd svého milence. Po návratu ze zahraničí trávil Mikuláš veškerý svůj volný čas u Matyldy v bytě. Na návštěvy k ní přicházel v doprovodu přátel, umělců, vysoce postavených lidí, velkoknížat. Díky novým známostem její kariéra nabrala rychlé tempo a 1. listopadu 1892 měla hlavní roli v baletním představení Kalkabrino.⁷⁷

Rok 1893 již nebyl pro Matyldu tak příjemný jako ten předchozí. Popularita jí stoupala, ale stále méně se vídala s Mikulášem. Spojovala to s možností nových námluv následníka s princeznou Hesenskou. Tuto domněnku jí však Mikuláš nepotvrdil. Aby mohli být přes léto spolu, rozhodla se Krzesiňská pronajmout chatu poblíž vojenského tábora, kde následník přes léto sloužil. Ten však nemohl tábor často opouštět a navštívil ji pouze dvakrát, z toho jednou Krzesiňská zrovna nebyla doma ale na zkoušce. Letní divadelní sezóna v Krásném Sele nebyla tak veselá jak ta předchozí a Krzesiňská cítila, že se něco stane. Dne 10. srpna Mikuláš odjíždí na zahraniční cestu do Dánska a vrací se až 8. října 1893.⁷⁸

Počátkem roku 1894 se zdravotní stav cara Alexandra III. výrazně zhoršil. Z počátku to bral na lehkou váhu, zhoršující se stav však napovídal, že už by tu dlouho nemusel být. Proto bylo třeba co nejdříve Mikuláše oženit, protože jako svobodný by podle zákona nemohl převzít po otci trůn. Car tedy nečekaně ustoupil: „Pro mě za mě, ať je to raději bezvýznamná hesensko-darmstadtská princezna, než aby Mikuláš zůstal bez manželky...“ Carevič byl otcovým rozhodnutím potěšen a slíbil otci, že se pokusí Alix

---

⁷⁴ Кшесинская, 2004, s. 31.

⁷⁵ Кшесинская, 2004, s. 34.

⁷⁶ Heresch, 1996, s. 24.

⁷⁷ Кшесинская, 2004, s. 37.

⁷⁸ Кшесинская, 2004, s. 40.

přimět ke konverzi. V případě, že znovu odmítne, přestane se o ni nadobro ucházet. Záminkou pro cestu byla svatba Ernsta Ludvíka, bratra Alix, s princeznou z Edinburghu.⁷⁹

Po několikadenních námluvách nakonec Alice Hesenská souhlasila se sňatkem. Mikuláš byl z jejího souhlasu rázem nejšťastnějším mužem. O tom ostatně svědčí záznam z jeho deníku. Dne 8. dubna 1894: „Nádherný, nezapomenutelný den v mém životě – den mého zasnoubení s drahou, jedinou mojí Alix. Po 10. hodině přišla k tetě Michen a po rozmluvě s ní jsme si vyznali lásku. Bože, jaký kámen mi spadl ze srdce; jakou radostí zajásají drazí Papá a Mamá!“⁸⁰

Po pár společných dnech se snoubenci rozloučili. Alix odjela do Anglie a Mikuláš do Ruska, kde musel ukončit svůj vztah s Matyldou Krzesiňskou. O jeho zasnoubení věděla celá země, takže se jí nemusel osobně přiznávat ke svému rozhodnutí. Napsal jí na rozloučenou dopis: „Ať už se v mém životě stane cokoliv, dny, které jsem strávil v Tvé blízkosti, zůstanou v mé paměti uchovány jako nejkrásnější vzpomínky na dobu mého mládí.“⁸¹

Jejich poslední schůzka se uskutečnila v Krásném Selu, kam Mikuláš přijel rovnou ze cvičiště na koni. Jak později ve svých pamětech Krzesiňská vzpomíná: „Slova nám uvízla v krku – jako vždy, když si lidé toho chtějí příliš mnoho říct.“ Věděla, že jejich vztah jednou nevyhnutelně skončí, a i přesto v daný moment cítila strašlivou a nekonečnou bolest. Spolu se už nikdy osobně nesetkali, viděli se jen párkrát během vystoupení. O Matyldu Krzesiňskou se postaral velkokníže Sergej Michailovič Romanov, přítel Mikuláše.⁸²

---

⁷⁹ Heresch, 1996, s. 30.

⁸⁰ Mikuláš, Nesý, Kizevetter, 1925, s. 82.

⁸¹ Heresch, 1996 s. 34.

⁸² Кшесинская, 2004, s. 42.

4 Průběhu společenského konfliktu

Pro bližší pochopení samotného společenského konfliktu kolem filmu *Matilda* je třeba se detailněji zaměřit na jeho průběh od počátku až do konce. V této kapitole jsem proto vyzdvihl chronologicky hlavní momenty, události či výroky vysoce postavených lidí, které posléze svým způsobem ovlivnily a vyvolaly ve společnosti velkou resonanci.

Jako podnět pro počátek k diskusi nad poselstvím a morálními hodnotami filmu *Matilda* lze označit uveřejněné prvního traileru 7. dubna 2016, který oznamoval přibližnou premiéru snímku na 13. října 2016.⁸³ Od toho okamžiku aktivisté z hnutí *Carskij krest* („Царский крест“) posílali do státního zastupitelství stížnosti s cílem zabránit premiéře filmu. Podle aktivistů je ve filmu negativně vyobrazen kanonizovaný Mikuláš II., což znamená, že film vyvolává nenávist a uráží city věřících. Státní zástupce prozkoumal scénář filmu a žádné porušení zákona neshledal.⁸⁴

Do celé věci se následně vložila poslankyně státní dumy Natalja Poklonská, která v listopadu 2016 poslala generálnímu prokurátorovi Juriju Čajkovi žádost o prověření filmu *Matilda*. Důvodem byly písemné žádosti a stížnosti na film, který Poklonská od občanů dostala.⁸⁵ V prosinci se představitelé Ruské pravoslavné církve ohradili vůči filmu a srdceryvné scény označili za pomluvu osobností ruských dějin.⁸⁶ Režisér filmu, Alexej Učitel, připustil přítomnost smyšlených prvků, které k uměleckému filmu patří. Zdůraznil však, že etických a historických nevěrohodností se tvůrci nedopustili.⁸⁷

V lednu 2017 ministerstvo kultury obdrželo 20 tisíc podpisů proti filmu *Matilda*. Předseda veřejné rady Pavel Požigajlo vyzval k rychlému řešení daného problému ve snaze předejít případným pouličním nepokojům.⁸⁸ Kromě zmíněného hnutí *Carskij krest*, které žádalo Poklonskou vložit se do daného problému, se do věci zapojila organizace *Christijanskoe gosudarstvo – Svjataja Rus* („Христианское государство — Святая Русь“), která do kin v lednu 2017 rozeslala dopisy s výzvou odmítnout projekci filmu, v opačném případě bude jeho uvedení vnímáno jako snaha urazit a ponížít svaté, což může

⁸³ <https://www.rbc.ru/society/15/09/2017/59b91d469a794721efb96438>, 07. 07. 2020.

⁸⁴ <https://meduza.io/feature/2016/11/08/poklonskuyu-podstavili>, 07. 07. 2020.

⁸⁵ <https://meduza.io/news/2016/11/02/natalya-poklonskaya-pozhalovalas-v-prokuraturu-na-nesnyatyj-film-o-nikolae-ii>, 07. 07. 2020.

⁸⁶ <https://meduza.io/news/2016/12/14/v-rpts-nazvali-film-matilda-klevetoy> 07. 07. 2020.

⁸⁷ https://www.rbc.ru/spb_sz/14/12/2016/5851419f9a794732ef04a4ea, 07. 07. 2020.

⁸⁸ <https://tass.ru/kultura/3966882>, 07. 07. 2020.

přivést k nepokojům a podpalování kin.⁸⁹ V reakci na to mluvčí prezidenta, Dmitrij Peskov, uvedl, že daná organizace není registrovaná, a tudíž se jedná o výhrůžky ze strany anonymních extrémistů.⁹⁰

Koncem měsíce Poklonská podruhé podala žádost na přezkoumání filmu *Matilda*, tentokrát s cílem prověřit scénář a financování filmu. Z 814 milionů rublů, které činily rozpočet filmu, bylo 250 milionů ze státního fondu *Fond kino* na podporu kinematografie.⁹¹ Kvůli tomu také vyvstala otázka, zda film obdržel finanční podporu oprávněně. Na dané téma Poklonská uvedla, že „Rusko je ve filmu vyobrazeno jako země šibenic, opilství a smilstva. Nelze dopustit, aby se do široké distribuce dostal film, který je úmyslnou antihistorickou napodobeninou s cílem zdiskreditovat, zesměšnit a pomluvit jednoho z nejuznávanějších světců naší církve – mučedníka cara Mikuláše II. a členů jeho rodiny“.⁹²

Na podporu filmu *Matilda* v únoru vystoupilo více než 50 filmových tvůrců.⁹³ Pod otevřeným dopisem⁹⁴ se podepsali takové režisérské osobnosti jako Pavel Lungin, Boris Chlebnikov, Avdotija Smirnova a Alexander Gelman. Varovali před cenzurou a jejím negativním dopadem na kulturu a život nejen umělců, ale i obyčejných lidí.

Stejně jako mluvčí prezidenta Dmitrij Peskov, který ostře odsoudil výhrůžky vůči majitelům kin a tvůrcům filmu ze stran anonymních extrémistů, v únoru zaujala stejné stanovisko i RPC. Její mluvčí, Vachtang Kupšindze, zdůraznil, že výhrůžky a extremistická prohlášení učiněná v souvislosti s uvedením filmu *Matilda*, nemají nic společného s pozicí církve.⁹⁵

Ve stejný měsíc na obranu a podporu Alexeje Učitele proti extremistickým výhrůžkám vystoupila i hlavní odpůrkyně filmu, Natalija Poklonská, s požadavkem prověřit organizaci *Christijanskoe gosudarstvo – Svjataja Rus* pro extremismus.⁹⁶

Ze své pozice vůči filmu však poslankyně neustoupila a v březnu podala žádost o prošetření režiséra filmu Alexeje Učitele proextremismus. Tato reakce se objevila především v souvislosti s tím, že ji režisér spojil s aktivisty, kteří vyzývali k podpalování

⁸⁹ <https://www.rbc.ru/society/08/02/2017/589ab7729a7947148d0ae9d2>, 07. 07. 2020.

⁹⁰ <http://rbc.ru/society/02.08.2017/589ae59c9a7947f96e686483>, 07. 07. 2020.

⁹¹ <https://www.kommersant.ru/doc/3410489>, 08. 07. 2020.

⁹² <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/588ef3c09a79470b3f100f3b>, 07. 07. 2020.

⁹³ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/589975149a79477e3e52d2aa>, 07. 07. 2020.

⁹⁴ <http://kinosoyuz.com/news/?pub=2558>, 07. 07. 2020.

⁹⁵ https://www.rbc.ru/spb_sz/09/02/2017/589c0ea59a79474ec326b994, 07. 07. 2020.

⁹⁶ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/589de6ee9a794726ee0b2746>, 07. 07. 2020.

kin.⁹⁷ Následně byla ve filmové společnosti *Rock films* režiséra Alexeje Učitele, která stála za vznikem filmu *Matilda*, ve stejném období prováděné kontrola finančním úřadem, kterou taktéž iniciovala Natalija Poklonská.⁹⁸ Kvůli společenskému napětí a situaci kolem filmu se tvůrci rozhodli premiéru filmu přesunout na 6. října 2017 a do široké distribuce měl být film uveden 26. října 2017.⁹⁹ Koncem měsíce Poklonská publikovala závěr objednaného vyšetřování filmu, které vycházelo pouze ze scénáře, nikoliv ze shlédnutí filmu.¹⁰⁰ Komise v závěru uvádí, že film *Matilda* uráží pravoslavné věřící a jejich náboženské cítění, neboť je Mikuláš II. vyobrazen historicky nevěrohodně a tvůrci tak konali záměrně.

V dubnu mluvčí prezidenta závěr komise okomentoval jako nedůvěryhodný, protože nelze hodnotit film, který není hotový.¹⁰¹ Ministerstvo kultury následně uvedlo, že daná expertíza nebude mít na uvedení filmu do kin vliv¹⁰² a premiér Dmitrij Medveděv vyzval úřady, aby nezasahovaly do tvůrčího procesu a neříkaly tvůrcům, co mají dělat.¹⁰³

V červnu se v Kremlu spolu setkali Učitel a Poklonská. Podle režisérovy slov byl jejich rozhovor zezáчатку přátelský, nicméně poslankyně stále trvala na tom, že má být film prošetřen experty. Učitel nabídl Poklonské osobně film shlédnout a přesvědčit se o jeho neškodnosti, načež poslankyně reagovala slovy: „nikdy a za žádných okolností.“¹⁰⁴ Koncem měsíce se uskutečnila uzavřená projekce filmu pro předsedu státní dumy Vjačeslava Volodina, místopředsedkyni vlády Olgu Goloděckou, ministra kultury Vladimíra Medinského a další, včetně administrativy prezidenta.¹⁰⁵

Čím více se blížila premiéra filmu, tím více stoupalo napětí ve společnosti. Tak například režisér Sergej Aliev v červenci reagoval na *Matildu* tím, že natočí dokumentární *Lež Matildy* („Ложь Матильды“), který odhalí skutečnou pravdu kolem Mikuláše II. a jeho předmanželském vztahu s balerínou Matyldou Krzesiňskou.¹⁰⁶ Dále během fotbalového

---

⁹⁷ <https://meduza.io/news/2017/03/23/fontanka-poklonskaya-poprosila-politsiyu-proverit-rezhissera-matildy-na-ekstremizm>, 07. 07. 2020

⁹⁸ <https://meduza.io/news/2017/05/25/politsiya-nachala-proverku-kinokompanii-alekseya-uchitelya-na-nalogovye-prestupleniya-po-zaprosu-poklonskoy>, 07. 07. 2020.

⁹⁹ <https://meduza.io/news/2017/03/13/premiera-matildy-alekseya-uchitelya-proydet-v-mariinskom-teatre>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁰ <https://drive.google.com/file/d/0B37tRuFwjDkndmVtdXQxcG9PU1E/view>, 07. 07. 2020

¹⁰¹ <https://www.rbc.ru/society/17/04/2017/58f49db59a7947ae3ff59ae6>, 07. 07. 2020.

¹⁰² <https://meduza.io/news/2017/04/25/minkult-ekspertiza-poklonskoy-ne-povliyaet-na-prokat-matildy-ee-avtory-ne-videli-filma>, 07. 07. 2020.

¹⁰³ <https://www.rbc.ru/society/25/04/2017/58ff35489a79476d219cf4f1>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁴ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/593fd5389a7947e36b9efdff>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁵ <https://www.rbc.ru/society/20/07/2017/5970ea2e9a79477fb0ebdda4>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁶ <https://www.interfax.ru/culture/570872>, 07. 07. 2020.

utkáni Lokomotiv – Spartak byly na tribuně obou týmů vyvěšeny plakáty a transparenty s hesly: „Za víru, cara a vlast. Učíteli, ruce pryč od ruského cara!“ Poklonská pochválila danou iniciativu fanoušků. Na druhou stranu Alexej Učitel fanoušky označil za podplacené.¹⁰⁷

V rámci výročí zavraždění carské rodiny Poklonská v Jekatěrinburgu oznámila, že již více než 40 tisíc lidí oznámilo, že připravovaný film uráží jejich náboženské přesvědčení. O pět dní později už se číslo vyšplhalo na 100 tisíc dopisů, které poslankyně přiložila k nové žádosti ministru kultury s cílem přezkoumat film a přijmout opatření, která zabrání v urážení citů věřících. Koncem července pravoslavní aktivisté z hnutí *Sorok sorokov* („Сорок сороков“) uspořádali s plakáty a transparenty protest proti filmu *Matilda* v blízkosti Státní dumy, prokuratury a Ministerstva kultury.¹⁰⁸ Toto hnutí se aktivně účastní křesťanského společenského života. V minulosti se angažovalo v protestech za postavení chrámu v moskevském parku *Torffjanka*. Také například organizovalo pod programem s názvem „Od chámu ke chrámu!“ sbírku humanitární pomoci pro obyvatele Donbasu. V roce 2015 patriarcha Kiril poděkoval hnutí za jeho ochranu a pomoc nově stavěným chrámům.¹⁰⁹ Ve stejném roce se poslanec Valerij Raškin obrátil na Federativní službu bezpečnosti s cílem prozkoumat činnost hnutí. Podle jeho názoru je daná organizace radikální a organizuje pro své členy bojový výcvik. Většina z těchto členů jsou podle poslance stoupci neonacistické ideologie.¹¹⁰ Vůdce hnutí Andrej Kormuchin tato tvrzení odmítá. Sám však uvádí, že *Sorok sorokov* je pouze snaha překonat krizi vědomí, kdy je pravoslaví v Rusku považované za něco periferního.¹¹¹

Začátkem srpna se v Moskvě sešlo kolem 500 lidí na společnou modlitbu za přivedení tvůrců filmu k rozumu. Před samotným začátkem lidi k účasti přizvala poslankyně Poklonská.¹¹² Proti filmu se začaly vyjadřovat i kavkazské země. Tak například Ramzan Kadyrov požádal ministra kultury Medinského, aby nedovolil uvedení filmu na území Čečenské republiky.¹¹³ Se stejnou žádostí přišla i vláda Dagestánu.¹¹⁴

---

¹⁰⁷ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/596d34fb9a79470b324412a5>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁸ <https://ria.ru/religion/20170728/1499362539.html>, 07. 07. 2020.

¹⁰⁹ <http://www.interfax-religion.ru/?act=news&div=57951>, 07. 07. 2020.

¹¹⁰ <https://www.pnp.ru/social/2015/08/21/deputat-rashkin-prizval-likvidirovat-dvizhenie-sorok-sorokov.html>, 07. 07. 2020.

¹¹¹ <https://foma.ru/strazhnik-hrama.html>, 07. 07. 2020.

¹¹² <https://www.rbc.ru/photoreport/01/08/2017/5980d5169a794779b2bb549b>, 07. 07. 2020.

¹¹³ <https://www.rbc.ru/society/08/08/2017/5989f9e39a79472b4a558c81>, 07. 07. 2020

¹¹⁴ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/598ae0dc9a79474f1d300059>, 07. 07. 2020.

Ministerstvo kultury následně dalo povolení pro distribuci filmu na území RF a stanovilo minimální věkovou hranici šestnáct let pro shlédnutí filmu. Natalija Poklonská v návaznosti na to obvinila pracovníky ministerstva z porušení zákona o extremistické činnosti a pohrozila žalobou.¹¹⁵

Premiéra filmu, která byla plánovaná na 6. října v petrohradském Mariinském divadle, byla přesunuta na 23. října 2017. Podle režiséra byl důvod změny spojen s činností divadla. Konec srpna s sebou přinesl první extremistické projevy v rámci společenského konfliktu kolem filmu *Matilda*. V den narození Matyldy Krzesiňské neznámí pachatelé hodili do režisérova studia v Sankt-Petěrburgu zápalné lahve.¹¹⁶ V reakci na to Alexej Učitel požádal FSB o ochranu sebe a diváků.

Ráno 4. září v Jekatěrinburgu vjel do foyeru kina mikrobus naložený plynovými lahvemi a nádržemi s benzínem, následkem čehož nastal v budově požár.¹¹⁷ Primátor města Jevgenij Rojzman spojil daný čin s kampaní vedenou proti filmu *Matilda*.¹¹⁸ Ve stejný den televize *Pervyj kanal* oznámila, že nebude uvádět čtyřdílnou verzi filmu, o které se režisér Alexej Učitel dříve zmiňoval.¹¹⁹

Dlouhotrvající diskuze a polemika nad tím, jak kontroverzní film *Matilda* je, vyvrcholily extrémistickými projevy, které už nedovolily ruské společnosti si daného konflikt mezi tvůrci a pravoslavnými věřícími nevíšmat. Mediální pozornost a události, které se kolem filmu odehrávaly, v lidech vyvolaly velký zájem o jeho shlédnutí, které se projevilo například ve Vladivostoku způsobem, kdy byly lístky na premiéru filmu *Matilda* za necelý den vyprodány.¹²⁰

Krátce po prvním extrémistickém projevu přišel další. Dne 11. září byly u kanceláře právníka Učitele, Konstantina Dobrynina, podpáleny dva automobily. Na místě incidentu byly nalezeny letáky s textem „Hořet za Matildu“.¹²¹ V ten samý den se měla v Moskvě uskutečnit předpremiéra filmu. Z technických důvodů byla ale přesunuta na 25. října v 18.00. Kvůli obavám z dalších podobných činů a výhružkám ze strany hnutí

---

¹¹⁵ <https://www.rbc.ru/society/10/08/2017/598c52339a79470ae213dc39>, 07. 07. 2020.

¹¹⁶ <https://www.gazeta.ru/social/2017/08/31/10867376.shtml>, 07. 07. 2020.

¹¹⁷ <https://www.rbc.ru/photoreport/04/09/2017/59acf2259a79473e059f3472>, 07. 07. 2020.

¹¹⁸ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/59afa1439a794718e1886264>, 07. 07. 2020.

¹¹⁹ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/59ad4ff19a79476caa4314af>, 07. 07. 2020.

¹²⁰ <https://www.interfax.ru/culture/578272>, 07. 07. 2020.

¹²¹ <https://zona.media/chronicle/dobrynin>. 07. 07. 2020.

Christijanskoe gosudarstvo – Svjataja Rus se dvě největší distribuční společnosti *Formula Kino* a *Sinema Park* v Rusku rozhodly neuvést film do kin.¹²²

Ministr kultury Vladimír Medinskij na odstoupení od distribuce reagoval rázně a obrátil se na policejní orgány s cílem ukončit nátlak na kina ze strany extrémistů. Poklonská však dodala, že dané odstoupení od uvedení filmu není cenzura ale vlastní volba kin a distributorů.¹²³ Poklonská dále využívala současného stavu a vyzvala Medinského ještě zvážit zákaz filmu v souvislosti s negativní reakcí ve společnosti.¹²⁴

Koncem září byli zatčeni tři muži z organizace *Christijanskoe gosudarstvo – Svjataja Rus*, zodpovědní za podpálení automobilů v Moskvě. Následně bylo proti vůdci hnutí Alexandru Kalininovi zahájeno trestní stíhání kvůli vyhrožování majitelům kin.¹²⁵

Dne 28. září se uskutečnila uzavřená projekce filmu *Matilda* pro poslance Státní dumy. V návaznosti na ní vypracoval kulturní výbor zvláštní prohlášení. V něm se uvádí, že film neobsahuje žádné materiály, které porušují ruské právo, včetně legislativy zaměřené na ochranu citů věřících.¹²⁶

Napětí kolem filmu se postupně začalo uvolňovat a Alexej Učitel se sešel s Alexandrem Mamutou, majitelem sítí kin *Formula kino* a *Cinema park*, kvůli uvedení filmu do kin. Jednání podle všeho dopadla úspěšně, neboť v první polovině října obě společnosti souhlasily s uvedením filmu do kin. Odpůrci filmu se však začátkem října stále snažili film zakázat. V souvislosti s tím patriarcha Kiril obdržel 100 tisíc zpráv a dopisů od lidí, jejichž city film uráží.¹²⁷ S cílem zabránit premiéře filmu se aktivisté z hnutí *Carskij krest* rozhodli obrátit i na prezidenta Vladimíra Putina, z jejich pohledu film totiž podkopává strategii národní bezpečnosti, strategii kulturní a národní politiky.¹²⁸

Dne 12. října se k filmu poprvé vyjádřil patriarcha Kiril. Uvedl, že při práci s historií je snadné se dopustit lživého výkladu. Lži a nesmysly jsou však pro čestného muže nepřijatelné. Vyzval proto k čestnosti a správnému výkladu faktů a vyvarování se spekulacím a dohadům, které kolem filmu způsobily újmu velkému počtu lidí.¹²⁹

---

¹²² https://www.rbc.ru/society/12/09/2017/59b7c3d79a794762e9196b83?from=materials_on_subject, 07. 07. 2020.

¹²³ <https://www.rbc.ru/society/13/09/2017/59b9081b9a79470d108a26b2>, 07. 07. 2020.

¹²⁴ <https://www.rbc.ru/society/13/09/2017/59b95d659a79475deed7150>, 07. 07. 2020.

¹²⁵ <https://www.rbc.ru/society/23/09/2017/59c6260f9a794732ca4e20bf>, 07. 07. 2020.

¹²⁶ <https://www.rbc.ru/society/29/09/2017/59ce161f9a7947f0475c8fad6>, 07. 07. 2020.

¹²⁷ <https://www.rbc.ru/rbcfreeneews/59db4ac69a7947388ce0e652>. 07. 07. 2020.

¹²⁸ <https://www.rbc.ru/rbcfreeneews/59df29bb9a794794caf27646>, 07. 07. 2020.

¹²⁹ <http://www.patriarchia.ru/db/text/5033158.html>, 07. 07. 2020.

Po daném prohlášení se ve společnosti napětí ustálilo a další veřejné protesty či extrémistické snahy zabránit v premiéře filmu nebyly zaznamenány. I přesto však v den premiéry, 23. října 2017, byla kolem kin zvýšená bezpečnostní opatření. Odpůrci filmu z řad pravoslavných skupin pouze prováděli hromadné modlitby. O premiéru a shlédnutí samotného filmu byl kvůli danému společenskému konfliktu velký zájem. Režisér Alexej Učitel po premiéře celou situaci okomentoval slovy: „hrstkou lidí byl vytvořen jakýsi mýtus, který odháněl cizince od Ruska. Negativní stránka se vnímá více než ta pozitivní. Nicméně podle internetu a lidí, se kterými jsem se setkal, je o shlédnutí filmu velký zájem.“¹³⁰

Důsledky společenského konfliktu kolem filmu *Matilda* měli pozitivní i negativní dopad hned v několika směrech. Jako první lze zmínit skutečnost, že popularita režiséra Alexeje Učitele a samotného filmu *Matilda* díky médiím několikanásobně vzrostla.¹³¹ Režisér byl dříve známý spíše jako tvůrce uměleckých filmů pro úzký kruh diváků. Negativní reklama a častá zmínka jeho jména a filmu v médiích mu zvedla popularitu nejen v Rusku ale i v zahraničí.

Překvapivým faktem ovšem zůstává, že kromě vyprodaných premiérových projekcí přišel na film malý počet diváků, čímž na sebe film nevydělal. Celkový rozpočet filmu *Matilda* činil 25 milionů dolarů, tedy přibližně 814 milionů rublů.¹³² Za období, kdy se film promítal v kinech, vydělal pouze necelých 514 milionů rublů.¹³³

Negativních příčin je hned několik. První je absence jakékoliv cílené televizní reklamy na potencionální diváky, jako například trailery ve státních televizích. V jisté míře se objevily ve městech reklamní plakáty či billboardy, které oznamovaly uvedení filmu do kin, neměly ale tak silný efekt. Film se ve státních televizích nepropagoval hlavně z důvodu, aby se nevytvářel zbytečně další rozruch a provokace, která by mohly přejít do masivních protestů a projevů extremismu. Dalším faktorem nízké tržby byla negativní reklama, která zaznívala jak ze strany církve, tak i poslanců jako Natalija Poklonská. Pro pokrokovou společnost byly negativní poznámky a kritiky na nepromítнутý film spíše reklamou, pro obyčejného obyvatele to však mělo odrazující efekt.¹³⁴

¹³⁰ <https://ria.ru/20171023/1507422125.html>, 07. 07. 2020.

¹³¹ <https://www.kp.ru/online/news/2878534/>, 07. 07. 2020.

¹³² <https://www.kommersant.ru/doc/3410489>, 08. 07. 2020.

¹³³ <http://ekinobilet.fond-kino.ru/films/detail/111005717/>, 08. 07. 2020.

¹³⁴ <https://sobesednik.ru/kultura-i-tv/20171031-sergej-sholohov-matilda-ne-sobrala-kassu-iz-za-otkaza-v-reklame-na-tv>. 08. 07. 2020.

Samotná poslankyně Natalija Poklonská postupem času provedla sebekritiku a přiznala, že v celé kauze kolem filmu *Matilda* chybovala. Ještě před tím však koncem listopadu oznámila vrácení vyznamenání spolu se šlechtickými tituly, které v roce 2014 obdržela od velkokněžny Marie Vladimirovny Muchranskoj-Gogencollern, hlavy Ruského carského rodu, za „zachování míru na Krymské zemi“ v souvislosti s připojením Krymu k Ruské federaci. Důvodem odmítnutí vyznamenání podle Poklonské bylo, že ani hlava rodu Romanových, ani jiní členové, nepožadovali zákaz filmu *Matilda* a tím i přiznali „historický fakt“ intimního vztahu mezi carevičem a balerínou. Své rozhodnutí odůvodnila slovy, že: „hájit čest a důstojnost naší svaté carské rodiny a vlasti je svatá povinnost každého, a jak se ukázalo, přítomnost takových ‚titulů‘ a ‚oslovení‘ pouze překáží a zatemňuje rozum.“¹³⁵

Začátkem roku 2020 Poklonská zpětně uvedla, že udělala chyby během kampaně proti filmu. Uvedla například, že „smíchala své vlastní pocity a pohledy na věc a mluvila o tom, co nebylo třeba zmiňovat“. Dále také řekla, že bylo třeba mít tvůrčí přístup a nevystupovat jako prokurátor a říkat věci přímo. To je podle ní v politice cesta k úspěchu.¹³⁶

V souvislosti s hnutím *Christijanskoe gosudarstvo – Svjataja Rus*, byl jeho vůdce, Alexandr Kalinin v listopadu 2019 zproštěn obžaloby za vyhrožování podpálením kin. Důvodem bylo uplynutí doby promlčení¹³⁷

---

¹³⁵ <https://crimea.ria.ru/culture/20171130/1112947436.html>, 08. 07. 2020.

¹³⁶ <https://www.rbc.ru/society/07/01/2020/5e14a5759a79476989a28145>, 08. 07. 2020.

¹³⁷ <https://meduza.io/news/2019/11/26/glavu-hristianskogo-gosudarstva-osvobodili-v-zale-suda-ego-obvinyali-v-ugrozah-podzhech-kinoteatry-iz-za-matildy>, 08. 07. 2020.

5 Rozbor filmu *Matilda*

V této části bakalářské práce se s využitím nasbíraných informací budu věnovat rozboru nejen filmu *Matilda*, ale i tomu, co předcházelo, a to nejen ve smyslu traileru, ale také ve smyslu kritiky a obhajoby z obou stran. Hlavním cílem bude zjistit příčinu vzniku daného společenského konfliktu. K tomu bude zapotřebí porovnat osobu Mikuláše II. vyobrazenou ve filmu s historickými prameny a definovat rozdíly a způsob, jakým ho vidí filmoví tvůrci a jak k jeho postavě v rámci uměleckého díla přistupovali. Déle se budu věnovat konfliktu, který protestující vyvolali. Zanalyzuji jejich argumenty, kterými oponovali vůči filmu a budu se je snažit zařadit do právního kontextu, tedy jestli jejich kroky byly oprávněné či uměle vyvolané. Mým cílem bude objasnit příčinu vzniku daného konfliktu. Po uvedení filmu do kin začal společenský konflikt slábnout, až úplně utichl. V souvislosti s tím se budu také zabývat tím, jaké následky daný konflikt zúčastněným i nepřímo zúčastněným stranám přinesl. Na konec bych shrnul, co lze o ruské společnosti z daného konfliktu vyčíst.

Téma práce jsem si vybral právě z toho důvodu, že jsem chtěl nalézt odpovědi na příčiny vzniku daného společenského konfliktu. Jedním z dalších podnětů byl v současnosti i rostoucí vliv církve v Rusku a aktivita různých pravoslavných organizací, které se aktivně zapojují do společenského života a projevíly se i v rámci protestů vůči uvedení filmu *Matilda* do kin. Dalším zajímavým faktorem tohoto konfliktu je jeho doba trvání a zásah do všech vrstev ruské společnosti.

K interpretaci filmu a traileru budu přistupovat následujícím způsobem. V první řadě se zaměřím na analýzu traileru. Na základě shlédnutého se budu snažit popsat dojem, který trailer vyvolal a následná očekávání ze samotného filmu. Trailer jako takový má vždy za cíl v krátkém časovém úseku představit divákovi film a vyvolat u něj zájem se na snímek podívat. Zaměřím se na to, co může film na základě filmové upoutávky nabídnout a co lze tedy od filmu očekávat. Dále přejdu k analýze samotného filmu. Vypracuji jeho rozbor a následně jej porovnáím s rozbohem traileru. Z toho následně vyvodím, zda očekávání na základě traileru byla ve filmu naplněna či nikoliv. Věnovat se budu také obrazu Mikuláše II. v traileru a představě, jakou o Mikuláši II. trailer v očích diváků vytváří. Následně tuto představu porovnáím se skutečným obrazem Mikuláše II. ve filmu.

V samotném filmu budu hledat prvky, které byly na základě traileru kritizovány, a budu analyzovat, jestli se ve filmu podle očekávání opravdu vyskytují a zda v sobě nesou pro pravoslavného věřícího urážející charakter. Pozornost bude věnovaná, stejně jako při analýze traileru, i obrazu Mikuláše II., kdy budu hledat ty části, ve kterých se postava Mikuláše II. rozchází s obrazem světce či strastotěrpce.

Pro částečné zmapování konfliktu je důležité zmínit názory a postoje obou stran, které v konfliktu nejvíce figurují. První stranou jsou tvůrci filmu, kteří se brání kritice pravoslavných aktivistů spolu s dalšími organizacemi orientovanými na pravoslavné náboženství a monarchii.

Z pohledu tvůrců je téma filmu neškodné. Vytváření milostného trojúhelníku a jeho aplikace do různých prostředí místa a času se klasicky užívá jako zápleтка v romantických filmech a melodramatech. Co by se mohlo stát, kdyby se budoucí car rozhodl pro zásadní změnu ve svém životě a dal přednost svým citům a lásce k Matyldě Krzesiňské před budoucí carevnou Alexandrou Fjodorovnou? Tento krok by zásadně ovlivnil jeho otázku následnictví a následně by mohl změnit chod dějin nejen v Rusku, ale i ve zbytku světa.

Kreativní záměry a fantazie tvůrců se však střetly s nečekanými protesty. Ty největší zaznívaly z řad pravoslavných věřících, kteří měli hlavní výhrady vůči tomu, jak bude ve filmu vykreslena postava Mikuláše II. Pozice odpůrců byla založena na obsahu filmové upoutávky, kterou se připravovaný film *Matilda* prezentoval. Podle jejich názoru měl obsah budoucího filmu očerňovat vzpomínky a zkreslovat historickou pravdu o Mikuláši II., který je od roku 2000 spolu se svou rodinou prohlášen Ruskou pravoslavnou církví za svatého.¹³⁸ Následná polemika mezi dvěma stranami vyústila v konflikt, který byl doprovázen výhrůžkami na adresu tvůrců a filmových distributorů ze strany dříve neznámé organizace „Křesťanský stát – Svatá Rus“, která se snažila radikální cestou zabránit uvedení filmu do kin. Nezávisle na této organizaci proti filmu bojovala poslankyně státní dumy Natalja Poklonská, která se snažila film zakázat právní cestou a formou nátlaku ze strany úřadů.

5.1 Analýza traileru k filmu *Matilda*

První trailer na film *Matilda* vyšel 7. dubna 2016. Tehdy se ještě počítalo s premiérou filmu na 13. října 2016.

---

¹³⁸ <http://web.archive.org/web/20081021182025/http://www.pravoslavie.ru/news/sobor/glav.htm>, 23. 04. 2020.

Před tím, než přistoupíme k analýze, je třeba podotknout, že jsem obeznámen se základními informacemi o obsahu díla, tedy že se dílo řadí do žánru melodramatu s historickými prvky a příběh je prvoplánově o vztahu následníka trůnu Mikuláše Alexandroviče a primabaleríny Matyld Krzesiňské.

V úvodu traileru je v krátkých jednotlivých záběrech představen carský palác, carevič Mikuláš, baletní sbor a v něm mladá baletka. Tou je Matylda Krzesiňská, kterou car zpozvzdálí pozoruje dalekohledem. Tento úvodní moment představuje počátek milostného vztahu hlavního hrdiny. Dále pozornost přechází do interiéru carského vlaku, kde car Alexandr III. říká svému synu Mikuláši: „Za posledních sto let pouze jeden ruský car nežil s balerínou – to jsem já.“ V tom lze ze strany tvůrců vidět odkaz na tehdejší způsoby panovníků, kteří si udržovali milostný poměr s mladými atraktivními ženami. Ostatně to, že panovníci mají možnost a pořizují si milenky je neodlučitelná součást jejich moci. Alexandr III. hodnotí balerínu podle fotografií jako velmi krásnou dívku. Mikuláš se v tomto ohledu jeví dosti zdrženlivě. Jistou zásluhu na tom může mít jeho nezkušenost se ženami, která se projeví při večerním baletním představení. Primabaleríně Krzesiňské se v průběhu vystoupení uvolní ramínko a celému publiku tak odhalí své ňadro. Reakce Mikuláše je velmi emocionální, až možná nadnesená, ale je potřeba vzít v potaz tehdejšími poměry, kdy dokonce obnažená lýtka znamenala pro společnost (mužské publikum) velkou vyzývavost. Dále lze ze záběrů sledovat vznikající vztah následníka a primabaleríny.

Přichází první dramatický zvrat, kdy vidíme, že o Krzesiňskou nemá zájem jenom následník. Žárlivec korunou praští careviče do hlavy a je zatčen. Celé to působí zvláště, neboť kdo by si něco takového mohl k carské rodině dovolit. Tento incident však milencům nebrání pokračovat ve svém intimním vztahu, kdy paralelně s tím je žárlivec za své zločiny využíván k pokusům ve skleněné nádrži. Možná je tento pokus formou jeho trestu za napadení následníka. Z dialogu dvou profesorů, provádějících pokus se dozvídáme, že jeho jméno je Voroncov, který má na svědomí už jednu vraždu. Lze tedy předpokládat, že daná postava je kvůli citům k Matyldě Krzesiňské schopná všeho. Tím se nám rýsuje milostný trojúhelník, kdy lze očekávat souboj dvou mužů o přízeň primabaleríny.

Do děje přichází nová postava – Alexandra Fjodorovna, budoucí carevna. Spolu s Mikulášem ze sebe strhávají šaty a schyluje se k milování. Milenci si vyznávají lásku, je oznámena jejich svatba a Matylda ve velmi rozrušeném stavu běhá po nádraží. Vypadá to, že si carevič přece jen vybral nevěstu a milenky se vzdal. Vyvrací to však setkání obou

soupeřek, kdy chce Alexandra zjistit, čím je Matylda tak výjimečná, že ji následník chce, a zároveň demonstruje svoji pozici, ze které neustoupí. Voroncov taky není pozadu, po úspěšném úniku znovu usiluje o následníkův život. Do toho je promítnut začátek korunovace Mikuláše na cara. Mezi postavami se zvyšuje strach a napětí, panuje předzvěst něčeho hrozného. Mikuláš během své korunovace omdlévá a Matylda se o něj bojí. Celé toto drama vrcholí záběry vlakové katastrofy, kde carská rodina bojuje o život.

Dále vidíme polibky Mikuláše a Matildy, hořícího jezdce na koni, Mikuláše střílejícího z pušky a popravu neznámého muže oběšením. Matylda si nachází nového partnera, pravděpodobně, aby ublížila Mikulášovým citům a zakryla tak své vlastní neštěstí. Uvědomovala si totiž, že jejich vztah nemá velkou šanci na budoucnost v souvislosti s jejím postavením. Mikuláš přerušuje korunovaci či svatbu – odchází a v dalším záběru vidíme, jak si Mikuláš s Matildou dávají novomanželský polibek. Záběr na v plamenech křičícího Voroncova celou situaci umocňuje a je jasné, kdo je vítěz. Trailer kromě poutavých titulků a ohňostroje končí slovy: „Ty jsi car. Máš právo na vše, kromě lásky.“

Trailer láká na film všemožnými způsoby od násilí po erotiku, proto byla přístupnost na film věkově omezena od 16+.¹³⁹ Tvůrci si v něm pohrávají s fantazií diváků, když ukazují proměnlivost vztahu mezi Matildou a Mikulášem, kteří jsou jednu chvíli spolu, potom zas ne a do toho všeho vstupují politické povinnosti a Mikulášova láska k Alexandře – budoucí nevěště. Všichni jsou si vědomi, jak to ve skutečnosti dopadlo. Tvůrci si však i přesto prostřednictvím daných záběrů v traileru pohrávají s představou o možné změně historických událostí a polemizují s představou primabaleríny Matildy jako možné carevny.

Lze říct, že se v traileru rýsují dva milostné trojúhelníky. První je mezi Mikulášem, Matyldou a Voroncovem a druhý mezi Mikulášem, Matildou a Alexandrou. V prvním trojúhelníku je ústřední postavou Matylda, ve druhém je to Mikuláš, který se zmítá láskou mezi dvěma ženami. Lze tedy předpokládat, že film nabídne akci, lásku a osudová rozhodnutí. Trailer se mimo romantiku snaží propagovat i patriotismus, který v sobě nese ochranu národních ideálů, tradic a morálních hodnot. „Rusko je třeba držet, držet takhle...“ říká na konci traileru Alexandr III. se zatnutou pěstí.

---

¹³⁹ <https://www.kinopoisk.ru/film/705382/>, 20. 04. 2020.

V souvislosti s daným shrnutím traileru můžeme přistoupit k bodům, které jsou podle odpůrců kontroverzní, urážející, poškozující pověst Mikuláše II., a tudíž by kvůli nim měla být premiéra filmu *Matilda* zakázána.

První kritiky se začaly objevovat v říjnu 2016 a již v počátku bylo jejich cílem zabránit premiéře filmu. Jejich iniciátorem byla různá nábožensky orientovaná uskupení lidí. Jedním z prvních bylo hnutí s názvem Carský kříž (Царский крест),¹⁴⁰ které vzniklo s cílem zabránit premiéře filmu. Film označuje za „antiruskou a antináboženskou provokaci v oblasti kultury“. Z toho důvodu podniklo kroky, kdy do prokuratury poslalo několik dopisů s tím, že film negativně vyobrazuje postavu Mikuláše II. a tím pádem porušuje zákon o vytváření nenávisti (Возбуждение ненависти)¹⁴¹ a zákon o urážce citů věřících (Нарушение права на свободу совести и вероисповеданий).¹⁴² Státní zastupitelství prověřilo scénář filmu a nenašlo v něm ze strany tvůrců žádné porušení zákona,¹⁴³ proto hnutí následně iniciovalo online petici,¹⁴⁴ kterou chtělo upozornit na to, že připravovaný film svým obsahem uráží značný počet lidí. V listopadu se na žádost hnutí Carský kříž do situace vložila poslankyně státní dumy Natalija Poklonská, která film zažalovala s požadavkem na jeho prošetření. Učinila tak kvůli velkému počtu písemných a ústních žádostí lidí, kteří se na ni v této věci obrátili. Jaké jsou její konkrétní výhrady vůči filmu, který neviděla a jehož scénář nečetla, však neuvedla.¹⁴⁵

V prosinci 2016 se do věci vložila Ruská pravoslavná církev, jejímž jménem biskup Tichon Ševkunov označil film za pomluvu svatého Mikuláše II. Vadilo mu, že tvůrci film v traileru označují za „největší historický blockbuster roku“, čímž diváka nutí, aby uvěřil v existenci milostného trojúhelníku mezi Mikulášem Romanovem, Matildou Krzesiňskou a Alexandrou Fjodorovnou. „Mstivá, závistivá Alexandra Fjodorovna, nešťastná, zvláštní, velkolepá Matylda a slabošský Mikuláš, vrhající se k jedné i k druhé. V objetí s Matildou, v objetí s Alexandrou... Co to je – autorské vidění? Ne, to je pomluva skutečných lidí,“ komentuje Tichon. Mimo pomluvu je film terčem kritiky také kvůli historické nevěrohodnosti. Historici Sergej Karlov a Sergej Mironenko z fakulty historie na MGU se shodují v tom, že scénář nemá žádnou spojitost s průběhem reálných historických událostí,

¹⁴⁰ https://vk.com/wall-130202814_11, 20. 04. 2020.

¹⁴¹ <http://ukodeksrf.ru/ch-2/rzd-10/gl-29/st-282-uk-rf>, 20. 04. 2020.

¹⁴² <http://ukodeksrf.ru/ch-2/rzd-7/gl-19/st-148-uk-rf>, 20. 04. 2020.

¹⁴³ <https://meduza.io/feature/2017/08/04/film-matilda-o-romane-nikolaya-ii-pytayutsya-zapretit-bolshe-godano-bezuspeshno-tseepochka-sobytyi>, 20. 04. 2020.

¹⁴⁴ <https://www.change.org/p/борьба-верующих-за-отмену-фильма-матильда>, 20. 04. 2020.

¹⁴⁵ <https://meduza.io/news/2016/11/02/natalya-poklonskaya-pozhalovalas-v-prokuraturu-na-nesnyatyy-film-o-nikolae-ii>, 20. 04. 2020.

pokud nebudeme počítat jména hrdinů a fakt, že vztah mezi Mikulášem a Matildou skutečně byl.¹⁴⁶

Kromě pomluv, překrucování historických faktů a urážení citů věřících je film dále kritizován za urážení státní moci, a to konkrétně Mikuláše II., cara Ruského impéria. S tímto tvrzením vystoupilo hnutí „Sorok sorokov“ (Сорок сороков).¹⁴⁷ Koordinátor hnutí Andrej Kormuchin dodává, že proti filmu se na jejich stranu postavili také prezidenti muslimských autonomních republik Čečenska, Ingušska a Dagestánu. Dále je film kritizovaný za popírání a odmítání rodinných hodnot, jako je věrnost v manželství. Podle slov Alexandra III., která zaznějí v traileru, je manželská nevěra pro panovníka ruského státu normou.¹⁴⁸ Metropolita Ilarion film označil za nemravný a sprostý, kvůli obnaženému ňadru Krzesiňské a dětinské reakci Mikuláše.¹⁴⁹

Lze tedy shrnout, že důvodem protestů vůči filmu *Matilda* byl jeho trailer, na jehož základě začal být film vnímán jako dílo, které záměrně překrucuje historická fakta, propaguje nepravdivý popis historických událostí a uráží city věřících způsobem vyobrazení postavy svatého Mikuláše II.

5.2 Rozbor filmu

Film *Matilda* měl dlouho očekávanou premiéru, která konečně odhalit pravdu o oprávněnosti všech obvinění, 23. října 2017 v Mariinském divadle v Sankt-Petěrburgu. Celostátní premiéra se uskutečnila 26. října 2017.¹⁵⁰

Úvodní scéna filmu se odehrává na korunovací Mikuláše II., tedy může být časově zařazena na 18. květen 1896. Ve scéně vystupuje Matylda Krzesiňská, která je na ceremonii přítomna, a jak ukazuje její následný útěk před členem tajné policie, přítomna nelegálně. Ve svých bílých šatech, připomínajících šaty nevěsty, úspěšně uniká svému pronásledovateli a svým hlasitým výkřikem na sebe upozorňuje Mikuláše, který si v ten moment chystá nasadit korunu na hlavu. Mikuláš při pohledu na svou bývalou milenkou omdlévá a spolu s korunou se kácí k zemi. Úvodní scéna se následně ukáže být i scénou z konce filmu. Podle traileru je zřejmé, že film by měl rozkrývat vztah Mikuláše a Matyldy Krzesiňské, a tudíž se odehrávat v rozmezí od léta 1890 do jara 1894, kdy se Mikuláš

¹⁴⁶ http://www.ng.ru/faith/2017-09-25/1_7080_matilda.html, 20. 04. 2020.

¹⁴⁷ <https://www.svoboda.org/a/28762569.html>, 20. 04. 2020

¹⁴⁸

http://web.archive.org/web/20171011182344/http://ruskline.ru/news_rl/2017/10/11/popiranie_i_otricanie_se_mejnyh_cennostej_harakternaya_osobennost_matildy/, 20. 04. 2020.

¹⁴⁹ <https://ria.ru/20170502/1493499408.html>, 20. 04. 2020.

¹⁵⁰ <https://ria.ru/20171023/1507422125.html>, 20. 04. 2020.

zasnoubil s Alicí Hesenskou a ukončil vztah s balerínou Krzesiňskou. Samotná korunovace však proběhla až o dva roky později a podle historických pramenů je jakákoliv přítomnost Matyldy Krzesiňské na korunovaci vyloučena. Z toho důvodu lze již úvodní část filmu pokládat za nevěrohodnou a odkloněnou od skutečnosti. Co se týče osobního hodnocení, tak samotná Mikulášova ztráta vědomí během důležitého ceremoniálu, jako je korunovace, působí komicky, zvláště když je příčinou bývalá milenka. Tato situace charakterizuje cara jako slabého a nevyrovnaného hrdinu.

Výběr herců pro film vyvolává řadu otázek. Tou hlavní je nejspíše to, co tvůrce vedlo k tomu, aby do role 24letého následníka trůnu obsadili 40letého německého herce Larse Eidingera. Stejný postup byl i při obsazování dalších hlavních rolí ve filmu. Matyldu Krzesiňskou ztvárnila polská herečka Michalina Olszańska, carevnu Marii Fjodorovnu, matku Mikuláše II., hrála litevská herečka Ingeborga Dapkūnaitė, a roli Alix, princezny hesenské, dostala německá herečka Luise Wolfram. Herci s jinou národností než ruskou se hojně objevují i ve vedlejších rolích. Poměrně velké obsazení zahraničními herci lze odůvodnit možnými plány distribuce filmu v zahraničí, přilákáním zahraničních diváků do kin a zvýšením možností zisku.

V úvodu filmu je představena Matylda Krzesiňská jako sebevědomá, povýšená mladá dívka, která si jde za svým cílem a bere si, co chce. Samotné seznámení následníka s balerínou ve filmu tvůrci neukázali. Je zde pouze letmý náznak toho, jak Matylda padla do oka Mikuláši, který ji zpovzdálí pozoruje dalekohledem. Ve filmu však není jednoznačně vysvětleno, kdy se spolu poprvé setkali, kdy spolu poprvé mluvili a hlavně, čím přesně je Matylda Krzesiňská jedinečná a jak dokázala upoutat pozornost následníka trůnu. Tato informace ve filmu chybí. Působí to tedy tak, že tvůrci divákovi servírují příběh, kde je již jejich vztah v pokročilém stadiu a nehodlají se vracet na úplný začátek. Kromě samotného následníka trůnu má balerína celou řadu nápadníků, díky nimž si užívá rozkošného života plného pozornosti a hmotných darů. O to víc se však jeví postava Matyldy zvláštní, protože není vysvětleno, čím přesně si dané nápadníky průměrná balerína s průměrným intelektem získala, neboť kolem ní je plno jiných a stejně krásných tanečnic. Lze také připustit, že tato postava svým jednáním, názory, bezohledností a povýšeností reflektuje chování části žen v současné ruské společnosti. Tento tvůrčí záměr lze vysvětlit snahou postavu více přiblížit pohledu současného diváka.

Postava Matyldy si velmi těžce získává divácké sympatie a pouhá hezká tvář a pár tanečních kreací nemohou převážit nad její povýšeností nad okolím. Po celou dobu je však

očividné, že důležitý je úhel pohledu a že i negativní vlastnosti Matyldy mohou z druhé strany vyznívat pozitivně, a jsou tudíž zcela pochopitelné a oprávněné, protože to jediné, co Matylda Krzesiňská ve skutečnosti chce, je být se svým milovaným Mikulášem. Jasně to definuje pozici tvůrců, kteří tím od začátku dávají konkrétní postavě přednost před ostatními a prezentují ji jako favorita.

Součástí expozice filmu je scéna v divadle, kam královská rodina, včetně následníka trůnu, přišla shlédnout baletní představení. Matylda je o tak významné návštěvě předem informována, což může vypovídat buď o jejich dlouhodobé známosti, nebo touze Matyldy se na scéně předvést, upoutat pozornost a s Mikulášem se seznámit. Během vystoupení se Krzesiňské rozváže ramínko a před celým publikem se tak odhalí její ňadro. Výsledkem je, že budoucí car, velmi vzdělaný a hluboce věřící člověk, sleduje celou situaci z pohledu čtyřicetiletého sexuálně nedotčeného muže, a hluboce se zamilovává do částečně obnažené baleríny. Krzesiňská se situací nenechá vyvést z míry a svoji část vystoupení za znění dojemné hudby dotančí do konce.

Po scéně v divadle se přes flashback přesouváme do minulosti, do interiéru carského vlaku. Car Alexandr III. je okouzlen Krzesiňskou na fotografii a dává svému synu, následníkovi trůnu Mikuláši, rady ohledně volby správné ženy a doporučuje právě zmíněnou balerínu. Radu lze označit za dosti zvláštní a nerozumnou, neboť jak může takový veliký panovník, který má obrovskou autoritu doma i v zahraničí, doporučovat svému synu vztah s balerínou a odrazovat jej od svatby s Alicí Hesenskou, ke které je Mikuláš nakloněn a jejich sňatek je pro další politický chod země nezbytný.

Kolem dopravní nehody na železniční trati, jež se ve filmu následně odehrává, je plno historických nesrovnalostí. Je pravdou, že carský vlak měl 17. října 1888 nehodu a vykolejil. Její příčinou však nebyl kůň s povozem, jak je tomu ve filmu, ale příliš velká rychlost vlaku a nedostatečně zpevněná železniční trať.¹⁵¹ Dále není reálné, aby první věcí, kterou jde po srážce carská policie dělat, je trestat provinilého sedláka a utratit poraněného koně, místo aby zachraňovala carskou rodinu spolu s carem, jenž se z poničeného vagonu musí vyprošťovat sám a dál riskovat svůj život.¹⁵² Priority u carských poddaných jsou ve filmu zarážející.

Další historickou nepřesností je, že se odehrála roku 1888, dva roky před tím, než se Mikuláš a Matylda Krzesiňská poprvé viděli a poznali na závěrečném vystoupení carské

---

¹⁵¹ Коловрат-Бутенко, 2013, s. 10.

¹⁵² Heresch, 1996, s. 27.

baletní školy. Celá scéna ve vlaku, kde se Alexandr III. dívá na fotky baletky Krzesiňské a doporučuje ji svému synu Mikuláši, je tudíž historicky nereálná.

Události jsou ve filmu představovány chaoticky a je problém jednotlivé epizody ze života Mikuláše II. a Matyldy Krzesiňské časově zařadit. V průběhu celého filmu se postavy přesouvají v čase z jednoho prostředí do druhého s absencí jakýchkoliv na první pohled logických spojitostí a neví se, jestli mezi epizodami uběhlo pár hodin nebo několik měsíců. Tímto způsobem se děj přesouvá do letní baletní školy, kde tanečnice sledují kulturní zábavný program a adrenalinové závody na koních, velkokníže Andrej Vladimirovič chce dát dar Matyldě Krzesiňské a Mikuláš využívá svého nadřazeného postavení a balerínu si přebírá sám a odvádí si ji do soukromého stanu, kde jí daruje náhrdelník. Nutno podotknout, že obě postavy ve filmu do této chvíle na sebe nepromluvily ani slovo, což dělá následující děj, kdy jí Mikuláš dává náhrdelník na krk a oba si vymezují svá postavení ve vztahu, zvláštním. Divák neví, jestli se do té doby již znali nebo ne, stejně tak čím si získala infantilní balerína pozornost následníka trůnu, aby učinil tak velký krok a daroval jí drahý dar. Matylda jedná, jako kdyby to, co se právě odehrává, bylo součástí jejího skrytého tajného plánu, jak „ulovit“ následníka. Díky úspěšnosti svého plánu nabývá na sebevědomí.

Rozum zůstává stát i v situaci, kdy do carského stanu vběhne hrabě Voroncov, hnaný žárlivostí a chtíčem po Matyldě, a udeří následníka po hlavě. Kde je v danou chvíli Mikulášova stráž nebo tajná policie, není známo. Celá tato nelogická situace, vedená čistě emocemi, napovídá, že se film bude až do konce nést ve stejném duchu bez adekvátních a logických vysvětlení. Hrabě Voroncov je sám vojenský důstojník, který carovi, a tedy i následníkovi trůnu, přísahal věrnost. Tato postava dává přednost svým citům k baleríně před přísahou a svými povinnostmi. Postava Voroncova postrádá v celém filmu smysl a jeví se jako zbytečná. Proč se tvůrci rozhodli tuto postavu do filmu zařadit, může mít mnoho důvodů, ale v hlavní dějové linii nemá větší význam. Důvodem pro obsazení jednoho z nejpoblárnějších ruských herců současnosti, Danila Kozlovského, do této bezvýznamné role může být přilákání většího počtu diváků do kin.

Místo popravy je Voroncov poslán na pokusy do tajné laboratoře. Fantazie tvůrců nezná hranic a postavy ve filmu jednají spontánně a bez logických motivů. Velitel tajné policie se domnívá, že je Voroncov nějakým způsobem spojen s Krzesiňskou, a tudíž i ona představuje pro následníka nebezpečí. Proto požaduje nějakou speciální zbraň, která mu v tomto boji pomůže. Veškeré pokusy na hraběti přitom vede nějaký německý kouzelník,

který díky svému stroji dokáže vytvářet myšlenkovou projekci z hlavy Voroncova, ve které figuruje balerína Krzesiňská. Film s takovými fantasy a sci-fi prvky vybočuje z historického žánru a vypadá to, že se tvůrci inspirovali čistě jen některými historickými skutečnostmi.

Vztah Mikuláše a Matyldy je ve filmu plný nejistot ze společné budoucnosti. Krzesiňská ví, že má následník nevěstu, ten ji však uklidňuje, že má ještě čas o věcech popřemýšlet. Tady se dostáváme k hlavní historické nesrovnalosti filmu, kdy z historických pramenů víme, že Mikuláš s balerínou přerušil veškeré styky v roce 1894 po zasnoubení s Alicí Hesenskou, budoucí Alexandrou Fjodorovnou, a žádné pokračování vztahu následníka s balerínou nebylo možné. Své manželce carevně Alexandře Fjodorovně byl Mikuláš II. po celou dobu manželství věrný. Chování postavy Mikuláše ve filmu je velmi pochybné a nepojí se s představou budoucího panovníka. Mikuláš několikrát ve filmu pronese, že se necítí být carem a hodlá se vzdát trůnu. V tom jsou tvůrci věrni historickým deníkovým záznamům, v nichž Mikuláš vyjadřuje svou nejistotu ohledně své role jako panovníka Ruského impéria. Nebylo to ale kvůli milence, jak se ve filmu prezentuje, ale kvůli brzkému zhoršení zdravotního stavu Alexandra III. a nepřipravenosti Mikuláše k carským povinnostem. Ve filmu je vykreslen jako muž neschopný přijímat vlastní důležitá rozhodnutí a utvářet si názory. Tento pohled tvůrců odpovídá historické skutečnosti, kdy byl Mikuláš popisovaný jako nerozhodný a nejistý. Stejně tak je ve filmu ukázán jeho vztah s otcem, jenž jej považuje za nezkušeného kluka nepřipraveného dělat důležitá státní rozhodnutí. Zde se však už příběh s historickou pravdou dále rozchází. Alexandr III. se na sklonku svého života obrací na Matyldu a svou řečí jej před ní přirovnává k malému klukovi a říká, aby ho opatrovala.

Budoucí carevna Alexandra Fjodorovna je vykreslena jako žena projevující velký zájem o spiritualitu a magii. Je známo, že Alexandra Fjodorovna se zabývala mystikou. Ve filmu je ale její zájem o tuto sféru nejrůznějších vědou nepodložených praktik vykreslen až směšně, nehodící se k dámě jejího postavení, což vykresluje postavu v negativním světle. Kromě toho, že působí jako duševně nevyrovnaná, jí tvůrci dali vzhled unavené, hubené, bledé, nezdravě vypadající ženy, aby o to víc kontrastněji a lépe v porovnání s ní vypadala balerína Matylda Krzesiňská. Alexandra Fjodorovna tu jasně představuje překážku společnému štěstí Mikuláše a Matyldy Krzesiňské, jež hodlá svou konkurentku všemožnými prostředky porazit. Ve skutečnosti však budoucí carevna neměla nejmenší

důvod s balerínou, jakkoliv o Mikuláše soupeřit, neboť jí byl carevič naprosto věrný a oddaný a neskrýval před ní žádná tajemství.

Po příjezdu snoubenky do Ruska se Mikuláš své matce ve filmu zmiňuje o tom, že se hodlá oženit s Matyldou. Jako podporu pro svůj záměr využívá otcovy sympatie k baleríně. Nutno podotknout, že v této době už Alexandr III. ve filmu nefiguruje a jeho smrti či pohřbu nebyl ve filmu dán prostor. Časové zařazení událostí ve filmu neodpovídá historické chronologii. Například příjezd Alix do Ruska byl na jaře roku 1894, Mikuláš neměl vztah s Krzesiňskou a Alexandr III. zemřel až 1. listopadu, necelý měsíc před svatbou Mikuláše a Alix. Jejich svatba se tehdy odehrála ve stínu smutku a truchlení za zesnulého cara. Svatba carského páru také není samostatně zachycena a mluví se o ní vždy v kontextu s korunovací, nikoliv však samostatně. Z toho plyne dojem, že svatba a korunovace se odehrály snad současně, v krátkém od sebe časovém intervalu. Z historického hlediska se však korunovace odehrála až dva roky po svatbě 26. listopadu 1894.

Asi nejvíce se film s historickými fakty rozchází ve scéně na vlakovém nádraží, odkud Mikuláš se svou snoubenkou či už manželkou odjíždí do Moskvy na svou korunovaci. Krzesiňská přibíhá na poslední chvíli na nádraží, Mikuláš lehkomyšlně vyskakuje z rozjíždějícího se vlaku, milenci si dávají vášnivé a zároveň smutné polibky před zraky všech a Mikuláš naskakuje zpátky do rozjetého vlaku. Poté co vlak opustí nádraží, se vrací do svého kupé, kde se nachází Alexandra Fjodorovna. Dané jednání se v porovnání s historickou postavou Mikuláše II. jeví naprosto absurdní. Mikuláš je ztvárněn jako muž, který se při pohledu na Matyldu nemůže ovládat a je naprosto pod kontrolou svých vnitřních pudů a chťiče.

Ve filmu to působí, že jediná situace, která by milostný pár rozdělila, je smrt. Po nesčetných milostných peripetiích, kdy se Matylda snaží všemožnými způsoby získat Mikuláše pro sebe, se tato možnost stává ve filmu skutečností a Matylda před zrakem Mikuláše padá do vody. Matylda však díky veliteli tajné policie přežije, Mikuláš je ale přesvědčen o opaku. Jakmile si carevič uvědomuje, že je jeho milenka nadobro pryč, svou pozornost okamžitě přepíná na Alix, lituje svých předchozích činů, prosí ji o odpuštění a uvědomuje si své štěstí, které po celou dobu vedle sebe měl.

Následuje něco, co by se dalo označit za konec carské svatby, oba novomanželé poté mají spolu své první milování v královských komnatách. V následující scéně se už odehrává dlouho očekávaná korunovace, kterou samotný film začínal. Jak bylo známo

z úvodu filmu, korunovaci přeruší Matylda Krzesiňská ve svatebních šatech, která se do poslední možné chvíle snaží ukrást si své štěstí. Mikuláš, přesvědčený že je jeho milenka mrtvá, ztrácí vědomí. Následuje projekce jeho představ, či snu, kdy Mikuláš přerušuje korunovaci, utíká z chrámu a vášnivě se líbá s Krzesiňskou. Dané chvilkové snění je však přerušeno, Mikuláš II. se vzpamatovává a pokračuje v korunovačním procesí. Film končí společným milováním Mikuláše II. s Alexandrou Fjodorovnou a vzájemné vyznání lásky.

V závěru lze říct, že film *Matilda* je natočen podle šablony ruských televizních seriálů pro masu, kde do nesrozumitelného příběhu jsou zasazeny bezduché postavy s banálními replikami. Film může zaujmout diváka pouze svou výpravou, bohatě zdobenými dobovými kostýmy, dekoracemi a lokacemi. Jinak se snímek jeví jako plochý, bez hloubky. U milostného příběhu chybí emoce, díky nimž by se více vcítil do role postav. Téma erotiky je všudypřítomné, avšak příběh to ničím neobohacuje. Dějové situace jsou prázdné a dialogy nepřirozené. I přes strastiplné prožívání postav žádná ze scén nevyvolá u diváka cílenou reakci.

Lze konstatovat, že prioritou tvůrců nebyl na prvním místě scénář, ale výprava, která s cílem přilákat co nejvíce diváků pohltila většinu filmového rozpočtu. Nelogické a nenavazující momenty ve filmu vypovídají o tom, že byl scénář několikrát předěláván ve prospěch produkčních a marketingových požadavků. Je také známo, že film měl být po premiéře vysílán v televizi.¹⁵³ Nakonec byl 1. října 2019 v televizi uveden čtyřdílný seriál pod názvem *Koronacija* (Коронация).¹⁵⁴ Z toho plyne, že bylo natočeno velké množství materiálu, který dohromady mohl dávat smysluplné dílo. Kvůli splnění stopáže celovečerního filmu musely být z díla vystřiženy scény, které obsahově dotvářely příběh filmu. Narušení struktury mohlo mít následně vliv na jeho výslednou kvalitu. To bývá bohužel u velkorozpočtových filmů cílících na co největší publikum běžné. Na základě příběhu lze film přirovnat ke klasickým televizním melodramatům v dobových dekoracích.

Pokud se zaměříme na žánr filmu, tak historický film zpravidla ve svém zpracování využívá skutečné historické postavy a události, často však historii využívá jako záminku pro vytvoření velké podívané.¹⁵⁵ To je i případ filmu *Matilda*. Na základě jednoho dějinného faktu vznikl film o historické postavě, který z velké části neodpovídá skutečné historii. To bylo také hlavním předmětem kritiky filmu. Důležité je si však uvědomit, že

¹⁵³ Vis: <https://www.mk.ru/culture/2017/11/09/uchitel-reshil-rasshirit-film-matilda-do-seriala.html>, 24. 04. 2020.

¹⁵⁴ Režisér: Alexej Učitel, rok: 2019, země: Rusko, žánr: drama, historický film. https://www.vokrug.tv/product/show/matilda_kshesinskaya/, 24. 04. 2020.

¹⁵⁵ Bernard, 1988, s. 167.

„podstatou historického filmu není věrné zobrazení skutečných historických událostí, jejichž zobrazením se může zabývat film dokumentární, ale především důraz na vnitřní souvislost a přítomnost mezi minulostí a přítomností“.¹⁵⁶

Jak tedy film reaguje na současnost a propojuje ji s minulostí? V roce 2017 bylo sté výročí říjnové revoluce. Nabízí se proto možnost, že si tvůrci cíleně pohrávali s myšlenkou, co by se stalo, kdyby se Mikuláš Alexandrovič nestal carem a zvolil by si jinou cestu. Zajisté by to mohlo mít vliv na následující historické události a samotná revoluce by se nemusela uskutečnit. O této možnosti je v souvislosti s danými událostmi možné uvažovat. Nicméně to může být také jeden z podnětů, které nepřímo vyvolaly společenský konflikt. Film dále nicméně svým obsahem také reaguje na trendy současného filmového průmyslu a potřeby diváka, jako jsou láska, erotika, násilí. Jelikož se jedná o melodrama, násilí se zde objevuje v malé míře a převládají zde naopak erotické a romantické prvky. Problém filmu je, že hlavní postavy, ať už Matylida nebo Mikuláš, jsou slabé a divák se nedokáže vžít do jejich situace. Proto ani dané prvky film vesměs nezachraňují a nic nového nepřinášejí.

Tvůrci mají vesměs právo brát jakékoliv téma a vytvořit z něj dílo podle svých představ. Film může být volně inspirovaný historickými událostmi a v kombinaci s autorskou vizí se dílo může svým obsahem odchýlit od skutečnosti, akorát v Rusku v rámci historické paměti národa mohou být některá témata pro část společnosti velmi citlivá, jak se v daném případě ukázalo.

---

¹⁵⁶ Bernard, 1988, s. 168.

6 Závěr

Společenský konflikt kolem filmu *Matilda* trval více než rok a ovlivnil kromě způsobu vnímání a přístupu k samotnému filmu i životy lidí přímo i nepřímo s ním spjatých. Cílem protestů bylo zamezit premiéře filmu, což se nakonec nepodařilo a film se i přes odklady dočkal své premiéry.

Na základě sběru informací, které jsem ve své práci popsal, lze konstatovat, že v daném společenském konfliktu hrálo roli více faktorů. Jako jeden z hlavních lze uvést uzavřenost a konzervativnost pravoslavné části ruské společnosti, která podlehla domněnkám a spekulacím, které nebylo možné před uvedením filmu do kin ověřit. Na základě toho se však vůči filmu, jeho tvůrcům a majitelům kin vybuchovala nenávisť, která přešla v radikální činy.

Dalším faktorem v daném konfliktu byla intenzivní angažovanost poslankyně Natalie Poklonské. Je stále otázkou, do jaké míry Poklonská hájila názory voličů či své vlastní. Jisté ale je, že její osobní náklonnost k carské rodině a náboženská víra sehrála v daném konfliktu velkou roli. Faktem také zůstává, že jako jedna z nejvýraznějších aktérů v boji proti filmu přinesla snímku velkou mediální pozornost a svým tlakem na tvůrce vzbudila ve zbytku ruské společnosti o film zájem. Lze tedy předpokládat, že konflikt by nedosáhl takových rozměrů bez účasti poslankyně Natalii Poklonské.

Nelze také opomenout fakt, že uvedení filmu bylo blízké výročí říjnové revoluce a zavraždění carské rodiny, což mohlo také vyvolat provokaci jak v církevních tak monarchistických kruzích. Hlavní problém celého konfliktu podle mého názoru ale spočíval v již zmíněné neznalosti, zaujatosti a domněnkách. Na základě toho, že film před jeho uvedením nikdo neviděl (vyjímaje tajných projekcí pro poslance) a jen pár lidí mělo možnost si přečíst scénář, vznikaly na základě spekulací představy o anticírkevním filmu. Skutečnost, že film nakonec v sobě nenese to, co mu po celou dobu konfliktu odpůrci vytýkali, dokazuje doba po jeho premiéře, kdy se již nikdo nesnažil dále proti filmu bojovat a vyzývat vládu či majitelé kin k jeho stažení z programu.

Dále odpověď na otázku, proč film vyvolal tak negativní reakci hlavně u pravoslavných věřících, kteří odmítali přistoupit na možnost, že se jedná pouze o autorskou vizi, lze najít v konzervatismu a tradicionalismu, který členové této sociální skupiny zastávají. Když se hlouběji zaměříme na samotný film, tak lze konstatovat, že je natočen v postmodernistickém duchu. Mezi charakteristické rysy postmodernistického filmu

můžeme zařadit směsici různých žánrů, není nebo by neměl být brán vážně a jeho vyprávění není chronologické. Velký důraz se klade na audiovizuální prožitek diváka a také na propracování detailů, což obvykle ztěžuje přístup k hlubšímu sdělení díla. Na základě rozboru námětu, traileru i samotného filmu lze tyto rysy v *Matildě* najít. Samotný námět filmu si pohrává s myšlenkou, co by se stalo, kdyby se carevič rozhodl svůj život spojit s balerínou a zřící se trůnu. Z pohledu pravoslavných to může být vnímáno jako pokus o zvrácení a přepisování historie, z čehož byli tvůrci i nařčeni. Tvůrci si však pouze pohrávali s různými možnostmi, které se během historie mohly udát, a daným filmem nabídli jejich vizualizaci. Samotná postmoderna se snaží nabízet alternativu ať už moderně či starým pořádkům tak i tradicím. Je to pravý opak toho, co člověk žijící konzervativním způsobem života může vnímat jako správné. Důsledkem rozdílných názorů nastává střet, který v daném případě přerostl ve společenský konflikt.

Lidé, kteří byli proti filmu a zastávali konzervativní pohled, podle mého názoru činili tak, aby prostřednictvím médií před národem ukázali, jak dokážou bránit národní tradice a historickou paměť. Takoví lidé totiž v dnešním Rusku mají velkou popularitu. Hlavní prioritou totiž zůstává uchování tradic a historických faktů pro budoucí generace.

Další faktor v konfliktu hrála neznalost samotného postavení Mikuláše II. a carské rodiny v pravoslavné církvi. Jeho postava byla zveličovaná a pomalu přirovnávaná k Ježíši Kristu jako Vykupiteli. Skutečností ale je, že Mikuláš II. nebyl ani mučedníkem, ale pouze strastotěrpčem, tedy mužem, který s křesťanskou pokorou přijal svůj osud. To, co se během konfliktu odehrálo, jen vypovídalo o představách pravoslavné společnosti, tedy že byl Mikuláš II. svatý nejen v době své smrti, ale i po celý svůj život. To však neodpovídá podmínkám, za jakých ho Ruská pravoslavná církev kanonizovala. Ta totiž kanonizovala člověka Mikuláše Alexandroviče Romanova, nikoliv cara Mikuláše II.

V závěru lze dodat, že daný společenský konflikt vypovídá o tom, že ruská společnost, a obzvláště ty její části, které jsou upnuty na tradici a konzervatismus, mají tendence svoje pohledy a přesvědčení maximalizovat a v rámci toho veřejně intenzivně projevovat svůj názor. Celý konflikt, jak ze strany poslankyně Poklonské, tak i pravoslavných hnutí, bojujících za zákaz filmu, lze označit za sebezviditelnění, veřejnou propagaci vlastních názorů a sebe prezentaci jako zastánce tradic, cti národní historie, dobrých mravů a odpůrce novodobých vlivů usilujících o degradaci společnosti a přepisování historie.

7 Seznam použité literatury

АСТАХОВА, Ирина Сергеевна. *Религиозная идентичность населения Якутии: история и современность*. Арктика XXI век. Гуманитарные науки, 2016. №4 (10). Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/religioznaya-identichnost-naseleniya-yakutii-istoriya-i-sovremennost-1>

BERNARD, Jan a Pavla FRÝDLOVÁ. *Malý labyrint filmu*. Praha: Albatros, 1988.

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK, 2010.

BOČEK, Pavel. *Moskva – Třetí Řím: od ideje k symbolu*. Praha: NLN, 2019.

FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 4., dopl. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.

HALBWACHS, Maurice, Gérard NAMER a Marie JAISON. *Kolektivní paměť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009.

HERESCH, Elisabeth a Mikuláš. *Mikuláš II. - poslední ruský car*. Liberec: Dialog, 1996.

ГОФМАН, Александр Бенционович. *Проблематика традиции в творчестве Эмиля Дюркгейма*. Социологический журнал, 2007. Том. 0. № 4. С. С. 63-73.

HŘEBÍČKOVÁ, Martina, Petr MACEK a Ivo ČERMÁK, ed. *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003.

См.: КЕРСНОВСКИЙ, Антон Антонович. *Воистину наш царь бы великий праведник*. Царский вестник, 1938. № 617

КОЛОВРАТ-БУТЕНКО, Юрий. Александрович. *Спасов Скит. Крушение царского поезда и история храма Христа Спасителя*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2016.

КОСТРЮКОВ, Андрей Александрович. *Русская Зарубежная Церковь в 1939–1964 гг.* Москва: Издательство ПСТГУ, 2015.

КШЕСИНСКАЯ, Матильда Феликсовна. *Воспоминания*. Москва: Центрполиграф, 2004. Dostupné z: <https://litlife.club/books/213013>

LÁŠEK, Jan Blahoslav. *Počátky křesťanství u východních Slovanů*. Praha: Sít', 1997. Pontes pragenses (L. Marek).

МЕДЧЕЛОВ, Михаил Петрович. *Религиозная идентичность в мультикультурном обществе. (О новых проблемах в межкультурных контактах)*. Социс, 2006. № 10. Dostupné z: <https://www.isras.ru/files/File/Socis/2006-10/mchedlov.pdf>

МЕЛЬКОВ, Андрей Сергеевич и НИКОЛЬСКИЙ Евгений Владимирович. *Проблема восприятия и оценки Николая II как святого в светских и церковных кругах*. Studia Humanitatis, 2013. № 3. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-vospriyatiya-i-otsenki-nikolaya-ii-kak-svyatogo-v-svetskih-i-tserkovnyh-krugah/viewer>

Mikuláš, Aleš NESÝ a Aleksandr Aleksandrovič KIZEVETTER. *Deník cara Mikuláše II*. Praha: Plamja, 1925.

MÜLLER, Karel a Petr PITHART. *Evropa a občanská společnost: projekt evropské identity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009.

NYKL, Hanuš. *Náboženství v ruské kultuře*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera.

ŘEZNÍK, Miloš. *Formování moderního národa: (evropské "dlouhé" 19. století)*. V Praze: Triton, 2003.

СЕМЕНЕНКО-БАСИН Илья Викторович. *Культ императора Николая II в традициях российского православия XX — начала XXI вв.* Религиоведение: журнал, 2009. № 3. С. 28—38.

См.: *От народно-монархического объединение русскому зарубежному церковному собору с участием клира и мирян*. Царский вестник, 1938. № 617.

VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010.

ZUBOV, Andrej Borisovič, ed. *Dějiny Ruska 20. století*. Přeložil Libor DVOŘÁK, přeložil Zuzana SOUKUPOVÁ, přeložil Josef VOLOŠIN, přeložil Martin VRBA. Praha: Argo, 2014.

8 Seznam použitých internetových zdrojů

ALEŠ, Pavel. *Stručně o historii a uspořádání světové i místní pravoslavné církve*. [Online]. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.orthodoxia.cz/dejiny/preambule-ustava1999.htm>

АТЯШКИН, Иван Александрович. *Формирование православной идентичности*. [Online]. Poslední aktualizace: 3. 7. 2017 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2017/7/sociology/alekhin-atyashkin.pdf

АФАНАСЬЕВА Анна. *«Матильда» уходит в минус*. Газета "Коммерсантъ", №171, S. 13 [Online]. Poslední aktualizace: 15. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/3410489>

AVANESOVA, Maria a Vladimír NAXERA. *Proměny vztahů ruské pravoslavné církve a státu v době patriarchy Kirilla*. Středoevropské politické studie. [Online]. 2016, č. 1, s. 64-100. [cit. 21. 4. 2020]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/6017>

БАЛУЕВА, Анна. *Сергей Шолохов: "Матильда" не собрала кассу из-за отказа в рекламе на ТВ*. Собеседник.ru [Online]. Poslední aktualizace: 31. 10. 2017 [cit. 8. 7. 2020]. Dostupné z: <https://sobesednik.ru/kultura-i-tv/20171031-sergej-sholohov-matilda-ne-sobrala-kassu-iz-za-otkaza-v-reklame-na-tv>

БЕЛОБОРОДОВА, Олеся. *Путин рассказал об истинной роли патриотизма*. Москва: Взгляд., [Online]. Poslední aktualizace: 8. 12. 2009 [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: <https://vz.ru/politics/2016/2/4/792180.html>

БОЛОТОВ, Сергей. *Православные против Николая II: за что царя признали святым*. Москва: Снег.tv. [Online]. Poslední aktualizace: 16. 8. 2017 [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <https://vz.ru/politics/2016/2/4/792180.html>

БОНДАРЕНКО, Мария а Илья НЕМЧЕНКО. *Кадыров попросил Мединского запретить показ «Матильды» в Чечне*. Москва: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 8. 8. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z:

<https://www.rbc.ru/society/08/08/2017/5989f9e39a79472b4a558c81>

ДЕМЧЕНКО, Наталья а Илья НЕМЧЕНКО. *Мединский призвал полицию пресечь давление на кинотеатры из-за «Матильды»*. РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 13. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z:

<https://www.rbc.ru/society/13/09/2017/59b9081b9a79470d108a26b2>

Dnešní Plus. *Papež do Moskvy jen tak nedorazí. Vliv pravoslavné církve na politiku v Rusku roste*. [Online]. Poslední aktualizace: 23. 8. 2017 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z:

<https://plus.rozhlas.cz/papez-do-moskvy-jen-tak-nedorazi-vliv-pravoslavne-cirkve-na-politiku-v-rusku-6513168>

DOBRYNIN, Konstantin. *Пока Поклонская рассказывает(...)*. In: Facebook [Online]. Poslední aktualizace: 11. 9. 2017 [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/konstantin.dobrynin/posts/922523891220182>

ДВИЖЕНИЕ «ЦАРСКИЙ КРЕСТ». *Данная группа создана с целью(...)*. In: VKontakte [Online]. Poslední aktualizace: 7. 10. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z:

https://vk.com/wall-130202814_11

EISENSTADT Shmuel Noah а Bernhard GIESEN. *Konstrukce kolektivní identity*. [Online]. [cit. 6. 7. 2020]. Dostupné z:

https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/470253/mod_resource/content/1/giesen%20nacionalismu s.pdf

ФИЛИПЕНОК, Артем, Сергей ВИТЬКО а Дмитрий ОКРЕСТ. *МВД возбудило дело из-за попыток сорвать показ «Матильды»*. РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 23. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z:

<https://www.rbc.ru/society/23/09/2017/59c6260f9a794732ca4e20bf>

Интерфакс. *Билеты на эксклюзивный показ "Матильды" во Владивостоке раскупили за день*. [Online]. Poslední aktualizace: 8. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.interfax.ru/culture/578272>

Интерфакс. *Емельяненко и Милонов снимутся в фильме "Ложь Матильды"*. [Online]. Poslední aktualizace: 17. 7. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.interfax.ru/culture/570872>

Интерфакс. *Патриарх Кирилл подарил координатору движения "Сорок сороков" на 45-летие икону*. [Online]. Poslední aktualizace: 24. 2. 2015 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <http://www.interfax-religion.ru/?act=news&div=57951>

КАЗАРНОВСКИЙ, Павел, Галина КАЗАКУЛОВА, Егор ГУБЕРНАТОРОВ а Ирина ПАРФЕНТЬЕВА. *«Синема парк» и «Формула кино» отказались от показа «Матильды»*. РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 12. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.rbc.ru/society/12/09/2017/59b7c3d79a794762e9196b83?from=materials_on_subject

КАЗАРНОВСКИЙ, Павел. *Поклонская обвинила Минкультуры в экстремизме после разрешения «Матильды»*. РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 10. 8. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/10/08/2017/598c52339a79470ae213dc39>

КАЛЮКОВ, Евгений. *Бог с ними: молитвенное стояние противников фильма «Матильда» в Москве*. Москва: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 1. 8. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/photoreport/01/08/2017/5980d5169a794779b2bb549b>

КАЛЮКОВ, Евгений. *Дело «Матильды»: как фильм Учителя стал самым скандальным в России*. Москва: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 15. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/15/09/2017/59b91d469a794721efb96438>

КАЛЮКОВ, Евгений. *Поклонская назвала свою ошибку в конфликте вокруг «Матильды»*. Москва: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 7. 1. 2020 [cit. 8. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/07/01/2020/5e14a5759a79476989a28145>

КОБЗЕНКО, Анна. *За отмену фильма "Матильда"*. Change.org [Online]. Poslední aktualizace: 8. 4. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.change.org/p/борьба-верующих-за-отмену-фильма-матильда>

КОНДРАТЕНКО, Александр. *Стражник храма. ФОМА, №5 (145)*. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 5. 2015 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://foma.ru/strazhnik-hrama.html>

Конституция Российской Федерации. *Раздел первый. Основные положения. Глава 1. Основы конституционного строя, Статья 14*. [Online]. [cit. 21. 4. 2020]. <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm>

КУВШИНОВА, Мария. *«Поклонскую подставили» Интервью Алексея Учителя — о «Матильде», Николае II и проверках прокуратуры*. Санкт-Петербург: Meduza [Online]. Poslední aktualizace: 8. 11. 2016 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/feature/2016/11/08/poklonskuyu-podstavili>

Левада-Центр. *Россияне о Николае II*. [online]. Poslední aktualizace: 16. 5. 2013 [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2013/05/16/rossiyane-o-nikolae-ii/>

МАНСКИЙ, Виталий. *Открытое письмо Киносоюза*. КиноСоюз. [Online]. Poslední aktualizace: 7. 2. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <http://kinosoyuz.com/news/?pub=2558>

Медиазона. *Поджог автомобилей «за Матильду»*. [Online]. Poslední aktualizace: 11. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://zona.media/chronicle/dobrynin>

Meduza. «Фонтанка»: Поклонская попросила полицию проверить режиссера «Матильды» на экстремизм. [Online]. Poslední aktualizace: 23. 3. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2017/03/23/fontanka-poklonskaya-poprosila-politsiyu-proverit-rezhissera-matildy-na-ekstremizm>

Meduza. Главу «Христианского государства» освободили в зале суда. Его обвиняли в угрозах поджечь кинотеатры из-за «Матильды». [Online]. Poslední aktualizace: 26. 11. 2019 [cit. 8. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2019/11/26/glavu-hristianskogo-gosudarstva-osvobodili-v-zale-suda-ego-obvinyali-v-ugrozah-podzhech-kinoteatry-iz-za-matildy>

Meduza. Министерство культуры: экспертиза Поклонской не повлияет на прокат «Матильды» — ее авторы не видели фильма. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 4. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2017/03/13/premiera-matildy-alekseya-uchitelya-proydet-v-mariinskem-teatre>

Meduza. Наталья Поклонская пожаловалась в прокуратуру на неснятый фильм о Николае II. [Online]. Poslední aktualizace: 2. 11. 2016 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2016/11/02/natalya-poklonskaya-pozhalovalas-v-prokuraturu-na-nesnyatyy-film-o-nikolae-ii>

Meduza. Наталья Поклонская пожаловалась в прокуратуру на неснятый фильм о Николае II. [Online]. Poslední aktualizace: 14. 12. 2016 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2016/12/14/v-rpts-nazvali-film-matilda-klevetoy>

Meduza. Наталья Поклонская пожаловалась в прокуратуру на неснятый фильм о Николае II. [Online]. Poslední aktualizace: 2. 11. 2016 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2016/11/02/natalya-poklonskaya-pozhalovalas-v-prokuraturu-na-nesnyatyy-film-o-nikolae-ii>

Meduza. *Полиция начала проверку кинокомпании Алексея Учителя на налоговые преступления по запросу Поклонской*. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 5. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2017/05/25/politsiya-nachala-proverku-kinokompanii-alekseya-uchitelya-na-nalogovye-prestupleniya-po-zaprosu-poklonskoy>

Meduza. *Премьера «Матильды» Алексея Учителя пройдет в Мариинском театре*. [Online]. Poslední aktualizace: 13. 3. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://meduza.io/news/2017/03/13/premiera-matildy-alekseya-uchitelya-proydet-v-mariinskem-teatre>

МОРОЗОВА, Марина. *«Попирание и отрицание семейных ценностей – характерная особенность «Матильды»*. Русская народная линия. [Online]. Poslední aktualizace: 11. 10. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: http://web.archive.org/web/20171011182344/http://ruskline.ru/news_rl/2017/10/11/popiranie_i_otricanie_semejnyh_cennostej_harakternaya_osobennost_matildy/

НАПЕЕВА, Дарья, Полина ХИМШИАШВИЛИ и Елена СМЕРНОВА. *Кремль прокомментировал выводы экспертов Поклонской о фильме «Матильда»*. [Online]. Poslední aktualizace: 17. 4. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/17/04/2017/58f49db59a7947ae3ff59ae6>

Парламентская газета. *Депутат Рашкин призвал ликвидировать движение «Сорок сороков»*. [Online]. Poslední aktualizace: 21. 8. 2015 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.pnp.ru/social/2015/08/21/deputat-rashkin-prizval-likvidirovat-dvizhenie-sorok-sorokov.html>

ПЛЕХАНОВ, Сергей Николаевич. *Император Николай II. Жизнь, Любовь, Бессмертие*. Москва: Книжный мир, 2014. [Online]. [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=LcX6CwAAQBAJ&pg=PT205&lpg=PT205&dq=На+д+нях+свершилось+ужасное+дело:+расстрелян+бывший+Государь+Николай+Александрович&source=bl&ots=LSpEtydUIY&sig=ACfU3U3wwFX25zIICGi2dIYjAxx56G4syw&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiepNqrxuznAhUFPewKHaM_D5wQ6AEwAnoEAcQAQ#v=onepage&q=На%20дней%20свершилось%20ужасное%20дело%3A%20расстрелян%20бывший%20Государь%20Николай%20Александрович&f=false

ПОДДУБНЫЙ, Аркадий. *РПЦ официально открестилась от православных активистов*. Санкт-Петербург: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 9. 2. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.rbc.ru/spb_sz/09/02/2017/589c0ea59a79474ec326b994

Портал-Credo.Ru. *Рецензия Российской академии образования на рукопись учебника Андрея Кураева "Основы православной культуры"*. Портал-Credo.Ru., [Online]. Poslední aktualizace: 8. 12. 2009 [cit. 21. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=74810>

Правмир. *Большинство православных россиян верит, что Святой Дух исходит «и от Сына» | Православие и мир. Правмир - Православие и Мир*. [Online]. Poslední aktualizace: 21. 12. 2016 [cit. 11. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravmir.ru/bolshinstvo-pravoslavnyih-rossiyan-verit-chto-svyatoy-duh-ishodit-i-ot-syina/>

Православие. *Император Николай второй и его семья причислены к лику святых*. [Online]. Poslední aktualizace: 14. 8. 2000 [cit. 15. 3. 2020]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20081021182025/http://www.pravoslavie.ru/news/sobor/glav.htm>

Православие. *Основания для канонизации царской семьи*. [Online]. [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.pravoslavie.ru/sobytia/sobor/juvenalij.htm>

Православие.ru. *Император Николай второй и его семья причислены к лику святых*. [Online]. Poslední aktualizace: 14. 8. 2000 [cit. 23. 4. 2020]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20081021182025/http://www.pravoslavie.ru/news/sobor/glav.htm>

Пресс-служба Патриарха Московского и всея Руси. *Слово Святейшего Патриарха Кирилла на заседании Высшего Церковного Совета 12 октября 2017 года*. [Online]. Poslední aktualizace: 12. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <http://www.patriarchia.ru/db/text/5033158.html>

РАНГАЕВА, Алена. *Алексей Учитель ответил на претензии РПЦ*. Санкт-Петербург: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 14. 12. 2016 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.rbc.ru/spb_sz/14/12/2016/5851419f9a794732ef04a4ea

РБК, Пожар после въезда УАЗа в здание кинотеатра в Екатеринбурге. Фоторепортаж. Москва: РБК., [Online]. Poslední aktualizace: 4. 9. 2017 [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/photoreport/04/09/2017/59acf2259a79473e059f3472>

РБК. *«Первый канал» не покажет сериальную версию фильма «Матильда»*. [Online]. Poslední aktualizace: 4. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/photoreport/04/09/2017/59acf2259a79473e059f3472>

РБК. *Более 50 кинематографистов выступили в поддержку фильма «Матильда»*. [Online]. Poslední aktualizace: 7. 2. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreeneews/589975149a79477e3e52d2aa>

РБК. *В Дагестане призвали Минкультуры запретить показ «Матильды» в республике*. [Online]. Poslední aktualizace: 9. 8. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreeneews/598ae0dc9a79474f1d300059>

РБК. *В Екатеринбурге суд арестовал подозреваемого в поджоге кинотеатра*. [Online]. Poslední aktualizace: 6. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreeneews/59afa1439a794718e1886264>

РБК. *Пожар после въезда УАЗа в здание кинотеатра в Екатеринбурге. Фоторепортаж.* [Online]. Poslední aktualizace: 4. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/photoreport/04/09/2017/59acf2259a79473e059f3472>

РБК. *Поклонская заподозрила в экстремизме протестующих против «Матильды».* [Online]. Poslední aktualizace: 10. 2. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/589de6ee9a794726ee0b2746>

РБК. *Поклонская повторно попросила Генпрокуратуру проверить фильм «Матильда».* [Online]. Poslední aktualizace: 30. 1. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/588ef3c09a79470b3f100f3b>

РБК. *Противники «Матильды» подали патриарху Кириллу 100 тыс. Обращений.* [Online]. Poslední aktualizace: 9. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/59db4ac69a7947388ce0e652>

РБК. *Противники «Матильды» попросили Путина не допустить выхода картины.* [Online]. Poslední aktualizace: 12. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/59df29bb9a794794caf27646>

РБК. *Учитель заявил об отказе Поклонской «лично» посмотреть фильм «Матильда».* [Online]. Poslední aktualizace: 13. 6. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/593fd5389a7947e36b9efdff>

РБК. *Учитель пожаловался Чайке на угрозы и клевету Поклонской.* [Online]. Poslední aktualizace: 8. 2. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/08/02/2017/589ab7729a7947148d0ae9d2>

РБК. *Учитель прокомментировал баннер против «Матильды» на футбольном матче.* [Online]. Poslední aktualizace: 18. 7. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/596d34fb9a79470b324412a5>

РИА Новости, *Под молитвы и овации: в Петербурге прошла премьера "Матильды"*. Москва: РИА Новости,. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 10. 2017 [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ria.ru/20171023/1507422125.html>

РИА Новости. *"Апофеоз пошлости": в РПЦ заявили, что уже посмотрели "Матильду"*. [Online]. Poslední aktualizace: 2. 5. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ria.ru/20170502/1493499408.html>

РИА Новости. *"Руки прочь от русского царя": православные пикетируют "Матильду" в Москве*. [Online]. Poslední aktualizace: 28. 7. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://ria.ru/religion/20170728/1499362539.html>

РИА Новости. *Под молитвы и овации: в Петербурге прошла премьера "Матильды"*. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://ria.ru/20171023/1507422125.html>

РИА Новости. *Поклонская отказалась от награды Российского императорского дома из-за "Матильды"*. [Online]. Poslední aktualizace: 31. 10. 2017 [cit. 8. 7. 2020]. Dostupné z: <https://crimea.ria.ru/culture/20171130/1112947436.html>

PROCHÁZKOVÁ, Petra. *Pravoslavná církev se sjednotila*. Praha: Lidové noviny. [Online]. Poslední aktualizace: 18. 5. 2007 [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20071212035752/http://www.lidovky.cz/pravoslavna-cirkev-se-sjednotila-dqw-/ln_noviny.asp?c=A070518_000042_ln_noviny_sko&klic=219374&mes=070518_0

РЫЖОВА, Светлана Валентиновна, *Становление православной идентичности русских: традиционно-культурные игражданские основания. Социологические исследования*. 2010. № 12. [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z: http://ecsocman.hse.ru/data/2011/03/11/1214896884/Ryzhova_6.pdf

Sociologická encyklopedie. *Identita*. poslední aktualizace: 18. 1. 2018 [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Identita>

СОТНИКОВА, Ася. *Медведев призвал чиновников «подавлять соблазн» вмешиваться в творчество*. Москва: РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 4. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/25/04/2017/58ff35489a79476d219cf4f1>

СОТНИКОВА, Ася. *СМИ узнали о закрытом показе «Матильды» для Володина и депутатов*. [Online]. Poslední aktualizace: 20. 7. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/20/07/2017/5970ea2e9a79477fb0ebdda4>

СУХОВ, Денис. «Яндекс»: Популярность Алексея Учителя выросла в десятки раз из-за скандала с «Матильдой». *Комсомольская правда*. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.kp.ru/online/news/2878534/>

ШЕВКУНОВ, Епископ Тихон. "Матильда": точка обратного отсчета | Художественный вымысел ни в коем случае не должен быть обманом. *Независимая газета*. [Online]. Poslední aktualizace: 25. 9. 2017 [cit. 21. 4. 2020]. Dostupné z: http://www.ng.ru/faith/2017-09-25/1_7080_matilda.html

ТАСС. *В Общественный совет при Минкультуры передано 20 тыс. подписей против "Матильды"* [Online]. Poslední aktualizace: 24. 1. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://tass.ru/kultura/3966882>

Teologické texty: časopis pro teologii a službu církve. Praha: Zvon, 1990–2015, rok 2010, č. 3. Dostupné z: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-3/Co-rozdeluje-pravoslavne-a-katoliky-Jak-mohou-verici-podporovat-ekumenismus-na-rovine-cirkevni-kultury.html?fbclid=IwAR16gy7U2ErKVzvCDJ9Ae0ayxc8Rv7r6v8HVRB4gozoObl8dQl-9NkU9154>

ТИХОН, Патриарх Московский и всея Руси. Москва. *Слово на убийство Царской Семьи*. [Online]. [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.tzar-nikolai.orthodoxy.ru/n2/slov/1.htm>

Trestní zákoník Ruské federace, překlad: I.T.C Jan Žižka. Moskva: INFRA, 2002. S. 53. [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=74810>

ТРУНИНА, Анна. *Поклонская потребовала отозвать прокатное удостоверение у «Матильды»*. РБК. [Online]. Poslední aktualizace: 13. 9. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/society/13/09/2017/59b95d659a79475deeed7150>

Уголовный кодекс РФ 2020. *Статья 148 УК РФ. Нарушение права на свободу совести и вероисповеданий*. [Online]. Poslední aktualizace: 18. 5. 2020 [cit. 20. 5. 2020]. Dostupné z: <http://ukodeksrf.ru/ch-2/rzd-7/gl-19/st-148-uk-rf>

Уголовный кодекс РФ 2020. *Статья 282 УК РФ. Возбуждение ненависти либо вражды, а равно унижение человеческого достоинства*. [Online]. Poslední aktualizace: 18. 5. 2020 [cit. 20. 5. 2020]. Dostupné z: <http://ukodeksrf.ru/ch-2/rzd-10/gl-29/st-282-uk-rf>

ВАЩЕНКО, Владимир а Алексей КРИЖЕВСКИЙ. *Студию Учителя подожгли в день его рождения*. Газета.ru. [Online]. Poslední aktualizace: 31. 8. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.gazeta.ru/social/2017/08/31/10867376.shtml>

ВОЛЧЕК, Дмитрий. *Гвардейцы РПЦ*. Радио свобода. [Online]. Poslední aktualizace: 29. 9. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/28762569.html>

Заключение экспертов по фильму "Матильда". Москва. [Online]. Poslední aktualizace: 29. 3. 2017 [cit. 7. 7. 2020]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/0B37tRuFwjDkndmVtdXQxcG9PU1E/view>

ЗЕЛЕНСКИЙ, Михаил. *Фильм «Матильда» о романе Николая II пытаются запретить больше года, но безуспешно. Цепочка событий*. Meduza.ru [Online]. Poslední aktualizace: 8. 4. 2017 [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z:

<https://meduza.io/feature/2017/08/04/film-matilda-o-romane-nikolaya-ii-pytayutsya-zapretit-bolshe-goda-no-bezuspeshno-tseepochka-sobytiy>

ЗОРКАЯ, Наталья Андреевна. *Православие в безрелигиозном обществе*
Вестник общественного мнения: Данные. Анализ. Дискуссии, 2009. № 2(100). S. 65-85. [cit. 16. 5. 2020]. Dostupné z:

http://ecsocman.hse.ru/data/2010/04/14/1210849921/vom_2009.2_x28100x29_65-85.pdf

